

UKULI (ent. TIEDON ANTAJA)

Julkaisija: Turun Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

PL 67, 20101 Turku 10

Päätoimittaja: Antti Karlin Yokylä 6 B 3, 20510 Turku 51 375802

Toimituskunta: " " "

	Sirkka Niemi Terhotie 20, 20720 Turku 72	361131
mainokset	Jarkko Ranta Latokartanonkatu 8 as. 157 20200 Turku 20	301615
tilaukset	Juhani Toukola Kurjenkaivonkenttä 5 A 16 20500 Turku 50	16630
	Kirsti Vuorisalo RÄtiälänkatu 18 A 53 20840 Turku 84	356436

Ukuli ilmestyy neljänä numerona vuodessa: maalis-, touko-, syys- ja joulukuussa. Tilaushinta vuodelle 1979 20 mk maksetaan posti-siirtotilille TU 5138 66-3. Jäsenille lehti tulee jäsenmaksua (20 mk) vastaan. Irtonumero viisi markkaa.

Ilmoitushinnat: 1/1 s. 150 mk, 1/2 s. 80 mk, 1/4 s. 50 mk,
1/6 s. 30 mk, 1/8 s. 20 mk.

Vanhojen Tiedon Antajien ja Ukulien myynti: Tapani Missonen

Yokylä 23 A 3, 20510 Turku 51. 371489

SISÄLTÖ

	sivu
Vilkas kevät luonnon puolesta	1
Antti Karlin: Kesäkatsaus 1978	2
Anja Eerikäinen: Muistelmia linnuista	9
Juhana Piha: Yölaulajat 1978	12
Esko Gustafsson: Lintuatlas 1974-1978	17
Erikoisia havaintoja	22
Mielipiteitä	24
Matti Valta - luonnonkuvaaja	26
Antti Karlin: Suoiventoinnit 1978	27
Lennart Saari: Kuuden lintulajin esiintymisestä Rymättylän Aslalla	29
Antti Karlin: Valkoselkätikan esiintymisestä Varsinais-Suomessa.	41
TLY:n toimintakertomus vuodelta 1978	47

Kansi: Jukka-Pekka Flander

Kuvat: Anneli Lehtinen (10, 16) ja Jouni Leinonen (6, 11, 20 ja 46)

UKULI

- 2 - 1979 - 10 vsk -

VILKAS KEVÄT LUONNON PUOLESTA

Tuskin tiesi luminen talvi, mitä keväällä tapahtuu. Ensin pulpahti öljylautta saaristoon ja rantautui lopulta Ruotsin rannikolle. Mielinkiintoista oli viranomaisten suhtautuminen öljyyn. Heidän mukaansa öljy haihtuu tai uppoaa eli aluksi vain ihmeteltiin, mitä tapahtuu. Tutkimusten mukaan kuitenkin muutaman asteisesta merivedestä haihtuu ainoastaan alle 20 % ja se, mikä uppoaa ei varmasti ole ympäristöystävällistä, vaan tuhoaa totaalaisesti pohjaeläimet ja kasvit. Positiivista puolestaan oli vapaaehtoisten luonnonsuojelujärjestöjen toiminta öljyn vielä ajelehtiessä kiintojään reunassa aluevesillämme. Kaikenlainen tunarointi ja toisten syyttely öljyasian tiimoilta opetti tavallisille kansalaisille, että öljyntorjunta on Suomessa vielä lapsenkengissä. Toivottavasti yhteistä taitoa löytyy tulevaisuudessa enemmän.

Seuraavaksi yllättivät kattohaikarat ja välittömästi alkoi Koijärven jupakka, jota seurasi toisen lintujärven Hauhon Jokijärven kuivatusyritys, vieläpä laittomasti. Koijärven puolesta nostettu melu kannatti, sillä monet kansalaiset saivat sanomalehdistön ja muiden tiedotusvälineiden kautta seurata, miten taistellaan järvestä, joka ei ole järvi. Tuleva kesä tullee lopultakin ratkaisemaan Koijärven tulevaisuuden. Molemmat järvenlaskuryitykset samoin kuin öljyhommaakin osoittivat selvästi, että luonnonsuojelutoiminta on hidasta, kun samat toimialatkin on hajoitettu eri ministeriöihin. Ympäristöministeriön perustaminen tuli yhä tarpeellisemmaksi ja ilmeisesti se jo lähivuosina vastaakin ympäristöstämme. Toiseksi tuli mieleen, että 1960-luvulla kuivattiin vielä hyviäkkin lintujärviä, ilman, että niiden puolesta olisi puhuttu. Ihmiset ovat vähitellen tajuaamassa luonnon arvon ja luonnon muutosten seuraamisessa lintujen seuraajaväki on ollut suureksi avuksi.

Huhtikuussa tapahtui myös soidensuojelun osalta merkittävää. Valtioneuvosto vahvisti tällöin soiden suojelun perusohjelman, tosin supistettuna. Hyväksyminen käsitti 321 suota Etelä-Suomesta aina Etelä-Lappiin asti. Täten alkuperäisestä suunnitelmasta oli pudotettu 16 suoaluetta pois ja 290000 hehtaaria vahvistettiin n. 210000 ha, joista valtio omistaa jo 40 %.

Kesän ja syksyn retkikohteiksi suosittelena soita. Suon ruska on verratavissa Lapin ruskaan ja kaiken lisäksi soiden ruska tulee aikaisemmin ja ennen kaikkea suot ovat lähempänä, ainakin toistaiseksi. Ja löytyhän sieltä muutama hillaikin ja hanhiaikaan karpaloita, vaikkapa kiisseliin.

Helteitä odotellessa A.K.

KESÄKATSAUS 1978

ANTTI KARLIN

TTY:n historian toinen kesäkatsaus on jo paljon kattavampi kuin ensimmäinen. Kesäkaavakkeen palautti 13 henkilöä, havaintoja saatiin 16 henkilöltä ja Esko Gustafsson luovutti näiden lisäksi atlasi tiedot 46 henkilöltä, joten kaikkiaan tämän katsauksen syntymiseen on vaikuttanut 75 henkilöä. Seuraavat henkilöt ovat palauttaneet kesäkaavakkeen: Antti Karlin, Olli-Pekka Karlin, Pasi Laihonen, Vesa Multala, Tarmo Nurmi, Risto Penttinen, Ilmari Pulli, Lennart Saari, Jouni Saario, Matti Valta, Jaakko Wessman, Juha Viikki ja Kimmo Virtanen. Havaintoja saatiin seuraavilta: Seppo Aspelund, Ralf Blomqvist, Esko Gustafsson, M. Heinänen, Juhani Karhumäki, Veli-Matti Karlin, Timo Kesti, H. Laakso, Unto Laine, Martti Lehto, Seppo Pekkala, Ari Rivasto, Asko Suoranta, Seppo Sällylä, Ari Vienonen ja Pentti Virrankoski. Jo mainituille ja kaikille atlasihmisille osoitan kiitokseni.

Kuikka pesii vielä harvalukuisena kirkasvetisissä järviissä ja nähdään pesimäaikana myös merenlahdissa. Euran Koskeljärvellä oli 3.7. kolme paria. Kiikalassa kesällä nähtiin lintuja sekä Säräjärvellä että Varesjärvellä. Kiskossa lajia tavattiin Iso-Kiskossa 2-3 paria ja Pyhälamassa 3 yksilöä. Kustavissa tavattiin kesällä muutama lintu. Ilmeisesti laji pesi taas Otajärvellä, jossa havaittiin 16.7 2 ad. Muurlan Metsä-Valkjärvellä kuikkapari nähtiin 6.6. Suomusjärven Varesjärvellä oli pari 23.6., Oksjärveltä kuulud ääntä 23.6, Valkjärvellä oli 12.7. yksi kuikka ja Isossa Pirttiniemessä yksi lintu. Atlastietojen mukaan laji on tavattu 15 ruudussa, joista pesä- tai poikuelötyjä on kuudesta ruudusta. Myös Yläneen Kajavajärvellä ja Korpijärvellä on kuikkia nähty kesäkuun alussa.

Härkälintu pesii rehevissä järviissä ja on levinnyt myös reheviin merenlahtiin. Parhaita härkälintujärviä ovat Pehtjärvi (9 paria) ja Otajärvi (4 paria) sekä Honkilahden Pitkäjärvi (4 paria). Euran Suomenperänjärvestä tavattiin 24.5. 2 paria. Kiikalan Omenajärvestä nähtiin koiras, Laitilan Koljolanjärvestä oli pesä kuten Rohijärvestäkin. Lokalahden Hakulanjärvestä oli 26.5 2 ad. ja Vehmaan Myllyjärvestä pesi yksi pari. Suomusjärven Enäjärvestä oli pesä ja Salmisissa 3-4 paria ja ainakin yksi poikue. Rymättylän Likolahdessa pesi yksi pari. Ainakin seuraavissa paikoissa todettiin merenlahtipesintä: Kustavin Etelä-Vartsala, Lokalahden Pelluodonaukko, Rymättylän Aasian Kramppi ja Hämmärsalmi, Taivassalon Rantalanlahti ja Uudenkaupungin Arvassalon Kytömäenrauma. Atlashavaintoja ilmoitettiin vain kahdeksalta ruudulta, joista vähintään poikuelötyt kolmelta ruudulta. Vähäisyyden syytä on varmasti se, että härkälinnut on jo saatu alkaisemmilta vuosilta mukaan atlakseen.

Mustakurkku-uikku on rehevien järviien ja merenlahtien tyyppilaji. Rymättylän Aasian seudulla pesii enintään 31 paria, mutta vain kolme pesälöytöä kesältä. Mustakurkun pesintä onkin erittäin herkkä merenlahdissa tuhoutumaan, sillä vedenpinnan nousut ja laskut sekä isot aallot tuhoavat pesät nopeasti. Tällaista havaittiin ainakin Kustavissa ja Rymättylässä. Kustavista ilmoitettiin 29 pesää, joista tuhoutui ainakin seitsemän. Naantalista ilmoitettiin pari havaintoja Luolalanjärveltä (2 paria), Luonnonmaan metsäjärvi, Kultarannanjär-

veltä, Ajolahdelta, Herttulanlahdelta ja Miekkulanlahdelta. Lemun Mannerjärvellä pesi jälleen yksi pari ja Euran Suomenperänjärvellä sekä Pitkäjärvellä havaittiin pesivä pariskunta. Atlashavaintoja tuli 12 ruudulta ja mielenkiintoista oli se, ettei Salon-Paimion seudulta tullut yhtään havaintoa millään tavalla. Paras mustakurkkualue lieneekin Kustavin-Taivassalon-Rymättylän seutu, jossa pesinee varmasti yli sata paria. Mielenkiintoista olisi selvittää ulkun kunnittaiset parimäärät.

Heinätavi on Varsinais-Suomen järviien ja merenlahtien harvinaisuus. Euran Pitkäjärvellä oli 24.5 koiras ja Koskeljärvellä pari. Halkonlahdella nähtiin koiras 10.6 ja Karinaisten Suutarlassa oli 21.5. pari pienessä hiekkakuopassa. Laitilan Otajärvellä oli naaras 16.7 ja Pehtjärvellä pari 14.5. Kustavin Laupusensalmessa havaittiin kaksi paria kesällä ja Rymättylän Aaslassa 2 koirasta ja yksi naaras 16-17.5. Rymättylän Leikkistenjärvellä tavattiin ääntelevä koiras. Kiikalan Palmutjärvellä oli 24.5 4 k ja 2 n. Atlastietoja tuli neljältä ruudulta, joista yhdestä pesälöytö. Pesivä kanta alueellamme lienee alle kymmenen paria.

Jouhisorsa oli viime kesänä heinätavia harvinaisempi, sillä lajista ilmoitettiin vain kolme havaintoa ja kahdelta atlasruudulta tietoja. Halikonlahdella oli 10.6 koiras sekä neljä naarasta ja 12.6 koiras. Vienonen ilmoitti ainakin yhden parin pesineen. Lisäksi atlasi tietojen mukaan löytyi yksi poikue Uudenkaupungin luoteispuolelta.

Lapasotka oli eräs projektilajeista ja siitä esitetään katsaus myöhemmin. Uivelosta ei ilmoitettu yhtään kesähavaintoa.

Alli havaittiin Halikonlahdella 1.-7.7 ja Sauvon Kärkniemenlahden sillalta kuulud ääntä 15.6. Yhtään havaintoa ei tullut atlaksesta. On todellinen harvinaisuus kesäaikana alueellamme.

Mustalintu nähtiin havaintojen mukaan ainoastaan atlasruudussa 672:17. Pesinnästä ulkosaaristossa ei saatu vielä kukaan varmuutta.

Merihanhi on varmasti yleisempi kuin havaintojen perusteella voisi päätellä, sillä lajista tuli vain kaksi havaintoa: Rymättylän Ruotsalainen 6.8 seitsemän vanhaa hanhea ja Rymättylän Kummelgrund 3.6 varoitteleva pari. Atlasi tietoja tuli kaikkiaan 11 ruudulta, joista vain yhdeltä poikue. Atlaksen mukaan hanhia on koko ulkosaaristovyöhykkeellä Dragsfjärdistä Uuteenkaupunkiin ja yksi havainto on merenlahdeltakin: Lemunlahdelta. Pesivä kanta lienee 100-200 parin tienoilla (A. Vienonen) ja edellisessä katsauksessa esitetty (40-50) oli vain varovainen alkuarvio.

Kyhmyjoutsen on ulkosaaristossa jopa merihanhea yleisempi ja pesivä kanta on todennäköisesti yli sata paria. Seuraavassa ilmoitettuja parimääriä ja paikkoja: Piikkiön lahti pari; Kustavin Vuorluoto kolme paria (2 pesää), Laupunen pari, Lilanniemenaukko pari, Pihlavakarin aukko pari ja Laupusensalmi kaksi poikuetta; Lokalahden Pitkäluoto pari, Pinoperä pari, Ravatniemenperä pari, Ristinieni poikue, Epi poikue ja Alparluoto poikue; Raision Neste pari; Nauvon Färö pari; Houtskärin Kipenskärr poikue; Rymättylän Nuikko poikue, Aasla poikue; Taivassalon Karranriutat pari ja Kuusisto pari. Atlasi tietoja tuli 20 ruudulta, joista yhdeksän oli poikue tai vielä suuremman pesimävarmuussumman antavia.

Joutsenesta ilmoitettiin yksi havainto Kiikalalan Omenajärveltä, jossa nähtiin kaksi lintua, joista toinen oli nuori lintu. Atlastietona oli yksi lintu nähty Lemunlahdella pesimäaikana.

Mehiläishaukasta tuli ilahduttavasti enemmän havaintoja kuin 1977. Kiskon Pappilanleimessä havaittiin varoitteleva pari ja Marttilan Tuomarojanrahkan pohjoispuolella kierteli 12.8 kolme haukkaa. Kiskossa on lisäksi löydetty vanha pesä ja nähty yksi lintu 11.7. Kiikalalan Laviavahannmäellä lenteli yksi haukka. Nauvossa nähtiin haukka 1.7 ja 22.7, Korppoossa 13.6, Halikonlahdella 16.7 ja Koskeljärvellä 24.5 yksi lintu. Yläneen Lammenrahkalla kantoi yksi haukka saalista 29.5. Otajärvellä nähtiin 16.7 kaksi lintua, joista toinen esitti soidinlentoa. 7.7 nähtiin Laitilan Hilttiönjärvellä yksi lintu. Atlashavaintojen mukaan haukkoja tavattiin 16 ruudussa, joista yhdestä löydettiin pesä ja yhdessä nähtiin poikue.

Ampuhaukka pesii Varsinais-Suomessa muutaman parin voimin. Ainoa havainto tuli Salon Moisiossa, jossa nähtiin naaras 30.7. Atlastietoja tuli neljältä ruudulta, joista yhdeltä tuli pesälöytö ja kolmesta havainto yksinäisestä linnusta.

tarkoitus/

Ruskosuohaukkakanta on tulevana kesänä takseerata mahdollisimman tarkasti. Pesivä kanta on nykyisin noin 20 paria ja laji on lähes kaikissa rehevissä merenlahdissa sekä parhaissa lintujärvisissä. Otajärvellä oli kolme paria, Omenajärvellä nähtiin sekä koiras että naaras, Pehtjärvellä myös molemmat, Suomenperänjärvellä pari ja Halikonlahdella nähtiin 7.8 kaksi nuorta lintua. Yksittäisiä lintuja nähtiin Euran Pitkäjärvellä (koiras), Rymättylän Aaslassa (naaras 17-30.5), Turun Friskalassa (koiras) ja Rauvolassa (naaras). Laitilan Vahevedellä lensi koiras saalis kynsissään 7.7 ja Sulkaluomassa 7.7 pari. Muurlan Pitkäjärvellä oli haukka 18.6. Atlastietoja tuli kahdeksalta ruudulta, joista yhdestä peräti poikue. Myös Ruissalossa haukka.

Tuulihaukka oli havaintojen mukaan 1977 runsaampi. Ainoa pesälöytö tuli Karinaisten Heikinsuolta. Yksinäisiä lintuja nähtiin Halikon Märyssä, Kyröissä, Muurlan Pikku-Rytköllä, Salon Moisiossa, Suomusjärvellä, Rymättylän Aaslassa, Turun Jäkärlässä (pari), Marttilan Juomakivenrahkalla ja Suomusjärven Johdesuolla. Karinaisten Karvionkulmalla tavattiin varoitteleva pari ja Rakkiossa saalistekeva lintu kuten Pöytyän Kontolanrahkallakin. Atlastietoja tuli 18 ruudulta, joista vähintään poikuelöytö ilmoitettiin kahdelta ruudulta. 11 ruudulta havainto koski yksinäistä lintua ja viidestä ruudusta ilmoitettiin pari.

Metsosta havaintoja tuli huomattavasti enemmän verrattuna edelliseen kesäkatsaukseen. Poikueita ilmoitettiin kahdeksan: Pöytyä Riihikoski, Rymättylä Aasla ja Pakinainen, Suomusjärvi Sikojärvi, Perniö Teijo (kolme poikuetta) ja Yläne Raasi. Karinaisissa oli kolme koirasta soittimella ja Kurjenrahkan alueella 3-4 koirasta. Yläneen Pukkipalossa ja Korttesuolla nähtiin koiras ja Karinaisten Karvionkulmalla sekä Marttilan Reksuolla naaras. Yksinäisiä lintuja nähtiin Suomusjärvellä. Atlashavaintoja tuli peräti 27 ruudulta ja yhdeksältä ruudulta pesimisvarmuusindeksiksi saatiin vähintään 13 (poikue).

Peltopyyhavaintoja tuli edelleen yllättävän vähän. Salon Katkiluodossa havaittiin pari 28. ja 30.5. Äänneleviä lintuja havaittiin kolmasti: Karinaisten Mäenpää 4.6., Rymättylän Aasla 15.5 ja Riial-

sissa 26.5. Atlashavaintojakin tuli vain neljältä ruudulta, joista kolmesta äännelevä lintu ja yhdestä poikue.

Kurki pesii lähes jokaisella suuremmalla suolla ja muutamilla merenlahdilla. Kurjenrahkalla pesii kolme paria, Kontolanrahkalla myös kolme, Mellilän Linturahkalla yksi, Yläneen Kaukosuolla yksi, Pöytyän Valkiaissaarenrahkalla yksi, Rehtisuolla yksi, Marttilan Juomakivenrahkalla ja Linnussuolla sekä Karhunperänrahkalla yksi, Johdesuolla yksi, Yläneen Lammenrahkalla yksi ja Mustasaarenrahkalla yksi ja Alastaron Himmaitenrahkalla yksi pari. Vesien ääreltä havaintoja tuli kolme: Koskeljärvi kaksi lintua, Omenajärvellä yksi ja Laitilan Hilttiönjärvellä pari. Näiden havaintojen lisäksi tuli muutamia havaintoja kiertelevistä linnuista. Kurkihavaintoja ilmoitettiin 25 atlasruudulta ja näistä oli poikue- tai pesälöytöjä yhdeksältä ruudulta. Laji kuuluu lähes jokaisen kunnan pesimälinnustoon saaristokuntia lukuunottamatta. Ks. myös suokatsaus s. 27.

Luhtakanasta tuli havainto kuudelta paikalta: Rymättylän Aaslassa kaksi koirasta äänessä, Otajärvellä yksi, Euran Pitkäjärvellä koiras, Perniön Makarlanjärvellä, Rauvolassa yksi ja Laitilan Vahevedellä yksi äännelevä kana. Kaikki havainnot ajoittuvat 8.5 - 16.7 ja koskevat äänneleviä lintuja. Atlashavaintoja tuli seitsemältä ruudulta, joissa yhdestä löytyi pesä, yhdestä pari ja viidestä äännelevä lintu.

Meriharakesta tuli yksi sisämaahavainto: Raision tekoaltailla poikasia ruokkiva emo.

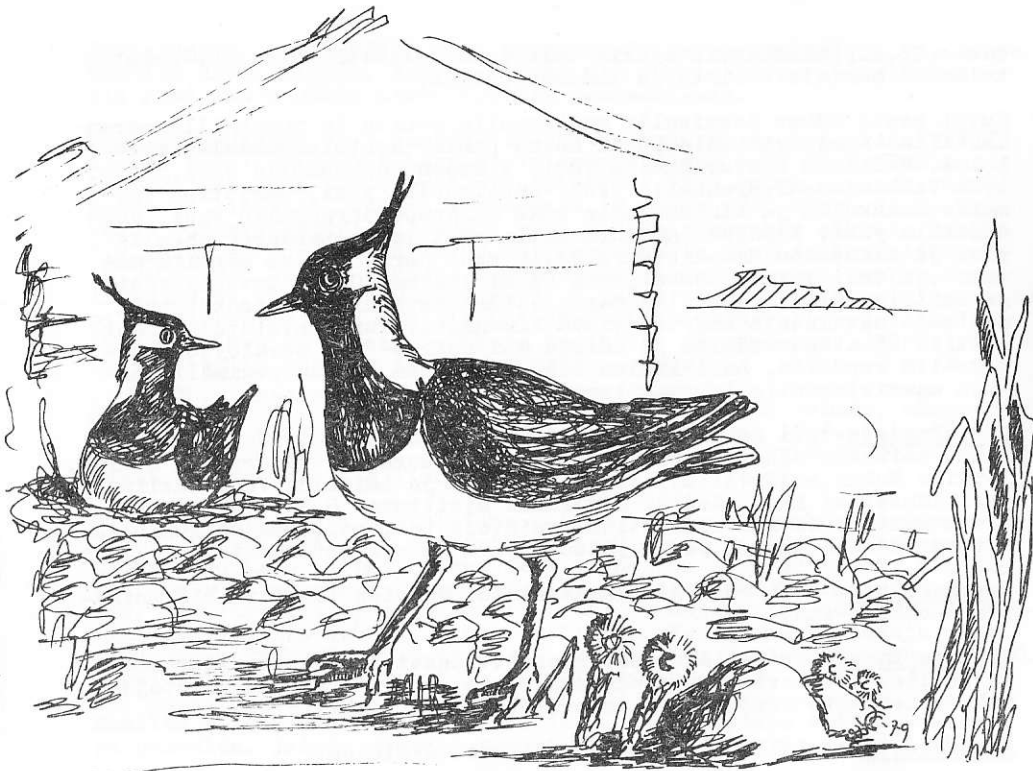
Kapustarinnan löytää lähes sataprosenttisesti jokaiselta suuremmalta suolta. Ks. tarkemmin suokatsauksesta s. 27-28. Atlashavaintoja tuli yhdeksältä ruudulta, joista seitsemältä varoitteleva lintu.

Karikukosta ei tullut ainoatakaan sisämaahavaintoa.

Pikkukuovi tavattiin Pöytyän Kontolanrahkalla varoittelevana 4.6.

Metsäviklo on jokaisessa kunnassa tavattava pesimälintu ulkosaaristokuntia lukuunottamatta. Karinaisissa tavattiin kolmessa paikassa varoitteleva pari, Marttilassa kolmessa ja Kosken Hevonlinnalla oli varoitteleva pari ja poikue 17.6. Nauvon Packais-träsketilällä varoitteleva viklo 1.7. ja Kiikalalan Muttanasuolla samoin. Kurjenrahkalla oli neljä paria, Valkiaissaarenrahkalla yksi, Merimaskun Riitonpäässä ja Riihilässä yksi, Yläneen Lammenrahkalla yksi, Pöytyän Pöytärahkalla kaksi, Kiskon Haikassuolla kaksi sekä Kiikalalan Varesjoella kolme paria. Koskeljärvellä esitti kolme lintua soidinta 24.5, Euran Pitkäjärvellä 4 vikloa 21-22.6 ja Suomusjärven Johdesuolla kolme. Otajärvellä oli 22.4 kolme vikloa, Pehtjärvellä yksi 13.5, Askaisen Livonsaareissa yksi soidintava 25.6 ja Laitilan Hilttiönjärvellä kaksi 7.7. Atlastietoja tuli 21 ruudulta, mutta poikuelöytö vain yhdeltä, muut koskivat joko yksinäistä lintua tai varoittelevia emoja.

Liiri on vetisten soiden ja järvenrantojen asukas. Suohavainnot ks. s. 27-28. Vesien ääreltä tulivat seuraavat havainnot: Koskeljärvi kolme liiroa, Euran Pitkäjärvi 12, Suomusjärven Varesjärvi 11.6 varoitteleva, Omenajärvi kuusi paria, Otajärvi 16.7 kaksi ja Laitilan Sarkonjärvi liiropari 7.7. Atlastietoja tuli 18 ruudulta, joista yhdestä ainoasta pesälöytö, muut olivat joko yksittäishavaintoja tai tietoja varoittelevista linnuista.

Suosirristä tuli kaksi atlastietoa: pesälöytö Uudestakaupungista ja siipirikko-reaktion esittävä lintu Lemunlahdelta.

Suokukko tavattiin naareana 4.6. Kustavin Laupusessa, mutta ei pesinyt. Atlastietoja tuli kolmelta ruudulta, joita yhdestä pesälöytö (Lemunlahti), yhdestä pari ja yhdestä yksi kukko.

Punajalkaviklosta ei ilmoitettu yhtään sisämaahavaintoa, vaikka soillakin rampattiin innokkaasti. Mihin lie hävinnyt? Korjaus: Otajärvi ja Pehtjärvi sekä Johdesuo ja Nukinrahka soidintava viklo. Merikihu otettiin kesälajeihin uutena, koska siitä saadaan vuosittain vain muutama havainto. Yhtään sisämaahavaintoa ei ilmoitettu. 15.7 havaittiin tumma yksilö Airistolla Vepsän eteläpuolella. Ulkosaaristossa laji tavattiin seitsemällä atlasruudulla, mutta poikuelöytö vain yhdestä.

Räyskä tavattiin muutaman kerran sisämaassa: Euran Pitkäjärvi 2-3.7 yksi, Omenajärvi 23.7 yksi, Suomusjärven Lahnajärvi 18. ja 24.6 kolme lintua. Atlashavaintojen mukaan Lemunlahdella pesi räyskä.

Ruokki pesi ulkoluodoilla ja lajista on ilmoitettu vain yksi havainto: Nauvon Engskär 24.6 yksi lintu. Atlastietojen mukaan laji on tavattu seitsemällä ulkosaaristoruudulla.

Suopöllöstä tuli vain kaksi atlashavaintoa Lemunlahdelta ja Hiittisistä. Molemmat koskivat yksinäistä pöllöä.

Sarvipöllö ei aluperin kuulunut kesälajeihin, mutta koska lajista on ilmoitettu peräti 14 poikuetta, niin täytyyhan ne kirjata. Turusta ilmoitettiin poikueita Koivuluodosta, Hirvensalosta ja Pernosta. Muut poikuehavainnot olivat: Kyrö kaksi poikuetta, Kemiön Torsböle yksi, Auran Käyrä yksi, Vehmaan Ristinkylä yksi, Ruskon Merttelä ja santakuopat yksi, Raisionlahti yksi, Mellilän Linturahka yksi, Nauvon Nötö yksi ja Kustavin Laupunen yksi poikue. Kolme poikasta on ollut yhdessä poikueessa, kaksi seitsemässä ja ainakin yksi kahdessa poikueessa. Poikueet on ilmoitettu ajanjaksolta 3.6-7.7, joten lajin pesivä kanta olisi helposti takseerattavissa kesäkuun alkuviikkoina äänitelevien poikasten perusteella. Keväällähän lajia kuullaan hyvin vähän innokkaista pöllöretkistä huolimatta.

Kehräjä oli vuoden eräs projektilaji, joten siitä tulee erilliskatsaus myöhemmin, kuten harmaapäätikastakin.

Kangaskiurusta tuli havaintoja edellistä katsausta runsaammin. Laji pesinee lähes kaikissa alueemme kunnissa. Varoitteleva pari tavattiin 3.6 Vehmaan Kauttosenvuorella ja pari Merimaskun Villivuorella. Lau-lavia koiraita tavattiin seuraavasti: Rymättylä Riilainen 1.+3.+4.6, Halikko Lehtiniemi 15.4, Rymättylä Aasia 27.5 ja Lokalahden Honkalanvuorella 27.5. Kiikalan Immenjärvellä oli reviiiri. Atlastietoja tuli yhdeksältä ruudulta, joista neljältä löytyi poikue.

Pikkutikkahavainnot olivat vähissä. Pesälöytöjä ilmoitettiin Rymättylän Aaslasta ja Askaisten Livonsaaresta. Halikon Joensuu puistossa riiteli kaksi koirasta 29.5, joten paikalla lienee pesinyt kaksi paria. Ääniteleviä tikkoja tai äänettämiä ilmoitettiin seuraavasti: Kyrö 25.5, Kaarina Kuusisto 1-2, Kustavi Huruholmi ja Laupusensalmi sekä Askaisten Potila. Atlastietoja ilmoitettiin kuudelta ruudulta ja yhdestä tuli pesälöytö.

Törmäpääsky otettiin toisena uutena lajina kesäkatsaukseen lähinnä siksi, että saataisiin kartoitetuksi TLY:n alueen koloniat. Lajista saatiin vain atlashavainnot, joiden mukaan pääsky oli tavattu kuudessa ruudussa ja kahdesta peräti pesälöytö Uudenkaupungin seudulta.

Korpista tuli havaintoja runsaasti, mikä vahvistaa epäilyjä kannan kasvusta alueellamme. Pesälöytöjä ilmoitettiin seuraavista kunnista: Dragsfjärd, Kemiö, Kiikala, Masku, Maritila, Nousiainen, Pöytyä ja Yläne, josta poikue ja pesä. Näiden lisäksi on havaintoja runsaasti Kustavista, Askaisista, Laitilasta, Pöytyältä, Koskelta, Mellilästä, Nauvosta ja Rymättylästä. Atlashavaintojenkin mukaan laji on yleinen, sillä korppi on tavattu 30 ruudussa ja poikue- tai pesälöytökin on yhdeksältä ruudulta.

Mustavariksesta tuli vain kaksi yksittäishavaintoa, molemmat atlastietoja ja Lemun-Merimaskun tienoilta.

Peukalainen tavattiin seuraavissa paikoissa: Askainen Livonsaari 24.6; Kiikala Varesjoki koiras 6.-10.6; Kisko Iso-Kisko koiras; Nouisainen Kurjenrahka 1-2 koirasta; Marttila Paasmäki varoitteluva 26.5 ja Orhijoenrahka koiras 21.5; Pöytyä Pöytärahka koiras 13.6 ja Sarkainsuo 5.5. Atlashavainnot tuli kahdeksalta ruudulta ja niistäkin ainoastaan yksi koski poikuetta. Ilmeisesti laji on melko harvakuunne maakunnassamme tai sitten sen biotoopit kierretään kaukaa.

Satakieli kuuluu vakituisesti rannikkokuntiemme linnustoon ja on leviämässä vähitellen myös sisämaahan. Ruissalossa tavattiin koiraita 34 paikassa (VSLY:n jäsentiedote 3/79) ja muualta Turusta ainakin Katariinanlaaksossa (kolme paria), Shellillä, Ävikissä ja Friskalassa, jossa tavattiin peräti viisi koirasta. Rymättylässä laji havaittiin Leiklahdenjärvellä, Nuikossa ja Paskaperässä. Halikossa kuultiin ainakin seitsemän satakieltä: Viurila 3, saha 2, lilike 1 ja Vartsalansalmi 1. Salossa 12: Pettilä 4, Haminalahti 1, Rauvola 1, pappila 5 ja Veitakkala 2. Suomensjärven kuultiin 10: Enäjärven 8, Lahnajärven 1 ja Lammenjärven 1. Kiikalan Kurajärven 1 lauloi kolme ja Omenajärven 2 satakieltä sekä Palmutjärven 1. Lokalahdella 5: Munttila 2, Salmenperä 2 ja Haavaistenluoto 1. Vehmaan Rupikalliolla tavattiin yksi lauleskelija ja Raisionlahdella 2. Sisämaasta havainnot: Karinaisten Tilkasissa 1 ja Yläneen kirkolla 1, Udessakartanossa 2. Atlashavainnot tuli 29 ruudulta ja varma pesimähavainnot (indeksi 13-20) vain neljältä ruudulta. Useimmat atlashavainnot koskivat laulavaa lintua.

Kultarintahavainnot jakaantuivat tasaisemmin kuin satakielihavainnot. Sampilinnassa ja Ruissalossa sekä Katariinanlaaksossa tavattiin laulaja. Halikon Vaisakossa lauleli yksi ja Joensuun puistoissa kaksi. Kustavin Isoluodossa kaksi ja Kaurissalossa yksi. Kyrössä taituroi yksi, kuten Kaarinan linnanraunioillakin ja Lokalahden Munttilassa. Salon asemapuistossa viserteli kaksi koirasta, Vehmaan Ristinkylässä ja Vähä-Hermulassa yksi sekä Naantalin Luolalanjärvellä koiras vielä 25.7. Yleensä lauluhavainnot ajoittuvat 25.5- 15.6. Atlastietoja ilmoitettiin 17 ruudulta, joista vähintään poikue kolmelta.

Lapinharakka nähtiin neljällä suolla, kussakin yksinäinen lintu: Marttilan Karhunperänrahka, Suomensjärven Johdesuo sekä Yläneen Halikonrahka ja Kaukosuo. Atlaksen mukaan laji tavattiin kuudella ruudulla, joista yhdellä tavattiin poikue.

Urpainen ilmoitettiin tavatun neljässä atlasruudussa toisaalla Uudenkaupungin edustalla ja toisaalla Hiittisissä.

Järripeippo sen sijaan kuuluu vakituisesti alueen pesimälinnustoon. Laulavia koiraita on tavattu seuraavasti: Euran Koskeljärvi 24.5 ja Suomenperänjärvellä peräti kaksi, Merimaskun Taattinen 9.7, Pöytyän Pöytärahka 18.5, Rymättylän Nuikko 30.6 ja Yläneen Vaskijärvi 6.6. sekä Marttilan Kaunisnummi 20.5. Atlashavainnot oli huomattavasti runsaampi, sillä laji tavattiin peräti 19 ruudussa ja yhdessä jopa poikue ja yhdestä pesä.

Loppukommentit: Kesäkatsauksesta on saatu ilahduttavasti sekä negatiivista palautetta kentältä, lähinnä katsauksen mielekkyydestä. Kuitenkin on muistettava, että alueellisten yhdistysten pää-tarkoituksia on selvittää lintujen levinneisyyttä, minkä käsittääkseni kesäkatsaus ja vuosittaiset projektilajit yhdessä parhaiten selvittävät, edellinen ajankohtaisena ja jälkimmäinen yhteenvetoina.

MUISTELMIA LINNUISTA

ANJA EERIKÄINEN

Vuosia kestäneen eläinsuojelutyöni aikana on hoidossani ollut myös paljon lintuja. Näistä suurin on ollut kotka ja pienin puukiipijä. Kaikkein ihanimpia hoidettavia ovat pöllöt. Viime kesänä oli hoidossa samalla kertaa lehtopöllö ja sarvipöllö, jotka molemmat tuotiin untuvikkoina. Oli siinä vipinää, kun niitä piti monta kertaa päivässä syöttää. Alussa tarjottiin hyvää paistia karvoilla höystettynä, ja kun ne kasvoivat suuremmiksi, oli ruokalistalla viipaloitua hiirtä. Syksyllä kun tuli lähtö maailmalle, opetin ne pyydystämään eläviä hiiriä. Kun tämä taito oli opittu, pantiin rengas jalkaan ja sitten oli aika lähteä kokeilemaan luontoon, mitä Anja oli opettanut.

Sarvipöllön poikanen oli ihana hoidettava. Aamulla kun join kahvia pöllö istui pöydällä kupin vieressä, ja laitoin sille aina välillä lihanpalan suuhun. Pöllön häkki oli keittiössä ja häkin ovi auki, joten pöllö pääsi vapaasti kulkemaan. Näin se oppi myös lentämään, kun sillä oli vapaus opetella koska halutti. Me myös keskustelimme ja aina kun puhuin sille määrättyllä äänensävyllä, se vastasi minulle. Kun menin illalla nukkumaan, se tuli katsomaan, missä minä olen. Oikein tuli ikävä, kun koitti eron hetki ja pöllö muutti Ruissaloon.

Yhtä mukava ei ollut lehtopöllön poikanen, sillä vaikka hoito oli sama, se ei kesyntynyt yhtä hyvin. Linnuissa on eroja kuten ihmisissäkin.

Pöllöistä listayökkönen on huuhekaja - suurin rakkauteni lintujen joukossa. Niitä on ollut paljon hoidossa näiden vuosien aikana. Kun tulee ilmoitus huuhekajan löytymisestä, tulee heti mieleen, että sitä on ammuttu, sillä suurin osa löydetyistä ja tänne tuoduista linnuista on siipeen ammuttuja. Nyt maaliskuussa minulle tuotiin huuhekaja, jota oli rauhoituss aikana ammuttu ja sen jalat olivat täynnä hauleja. Kynnet olivat jäykistyneet suoriksi, ja ihokudus oli kuol-lutta; ainoa apu linnulle oli eläinlääkärin lopetuspiikki. Minun mielestäni tämä piikki olisi pitänyt antaa sille ampujalle. Kerran oli hoidossa huuhekaja, jonka jalat sähköisku oli halvaannuttanut. Noin kuusi viikkoa annoin linnulle sairasvoimistelua kaksi kertaa päivässä. Ei se oikein hyvää tykännyt, kun otin sen syliini selälleen ja oijoin kynsiä. Käsivarteni oli mustelmilla, kun se nokal-leen hakkasi. Yhtä iloinen se varmaan silti oli kuin minäkin, kun se oli kunnossa ja vietiin takaisin reviirilleen. Huuhekajaa on hyvin tarkka "talousihminen" (anteeksi, huuhekaja, kun vertaan sinua ihmiseen). Kun antaa sille rusakon tai kanan, niin aina sterioinnin jälkeen se vetää nahan lopun lihan päälle ja käyttää joka ainoan murun ravinnokseen. Lopuksi se heittää selkärangan pois ja siitä ei löydy muruakaan lihaa. Noin kaksi viikkoa kestää rusakon syönti, joten ei se paljon verota riistaa, joka kyllä luonnonlakien mukaankin kuuluu huuhekajalle.

Vanhin huuhekaja, joka on ollut hoidossani, oli 22-vuotias uros. Samalla kertaa oli nuori naarashuuhekaja, joka olisi halunnut tä-

män vanhuksen omakseen, kevät kun oli. Ja kun uroksesta ei ollut seuraa, naputteli naaras sitä kiukuissaan päähän.

Hiirpöllö paranteli tässä kerran aivotärähdystä luonani, mutta vaikka nimestä päätellen sen olisi kuulunut herkutella hiirillä, niin niitä se ei suostunut syömään. Parasta paistia sen piti olla, ja minun piti se vielä syöttää. Joten oli vaativa potilas. Tänä talvena oli hoidossa myös useita helmpöllöjä, kunnosta päätellen niillä oli ravinnonsaantivaikeuksia. Lunta oli paljon ja jyräjät lumen alla.

Haukat ovat luonteeltaan ihan erilaisia kuin pöllöt, joiden kanssa tulee hyvin toimeen. Haukkojen kanssa on vaikea ystävystyä, koska ne ovat arkoja ja "ylpeitä" luonteeltaan. Hiirihaukka on vaikein hoidettava: hyvin arka eikä suostu itse syömään, vaan se pitää aina syöttää. Tuulihaukka on helpoin haukoista; se tottuu nopeasti hoitajaansa ja syö itse. Jokainen lintu on yksilö ja sen mukaan niihin pitää myös suhtautua. Kotkia ei tarvitse kahta kertaa käskää syömään. Niille kun antaa rusakon tai kanin, niin kahdessa päivässä se on syöty. Niillä on hyvä ruokahalu ja se onkin hyvä asia, koska silloin on toivoa, että lintu paranee nopeasti. Joskus kun ne ovat oikein huonossa kunnossa, annetaan niille vitamiinikuuri ja siitä on kyllä apua ollut. Penisilliiniä joudun usein niille antamaan ja se annetaan lihan sisällä suoraan suuhun. Kyllä se lääke auttaa myös lintuja.

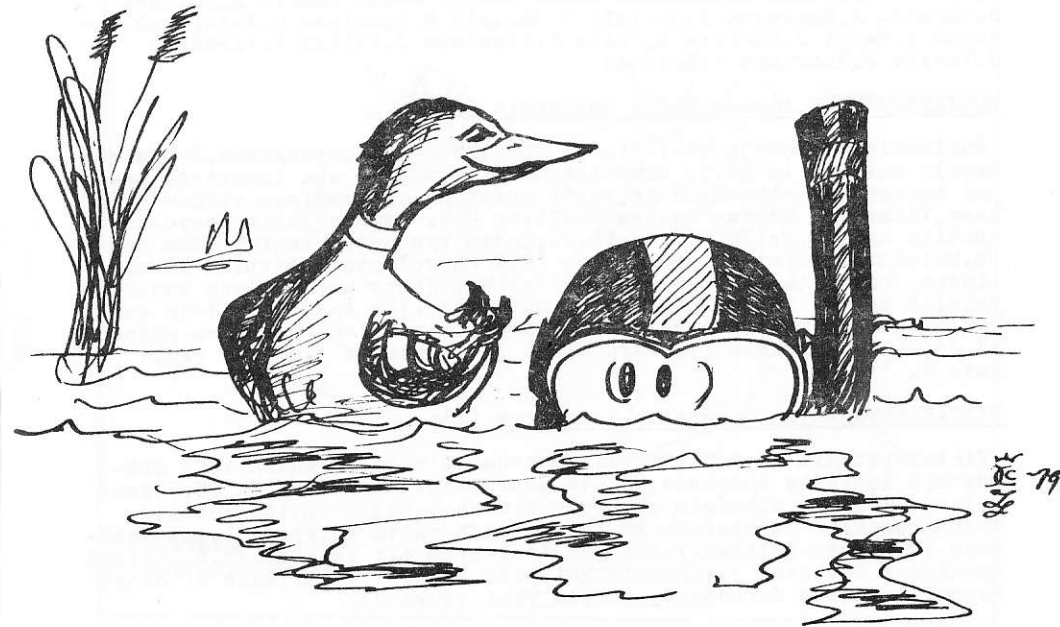
KÄYTIIN ANJAN
LUONA.

MITÄS
NY!

Näin keväällä otetaan taas ilmakiväärit esille. Niillä tehdään luonnossa paljon pahaa. Linnut eivät aina kuole heti, vaan mehtyvät useimmiten nälkään. Samoin käy myös linnunpoikasille, joiden emo on amuttu. Viime kesänä tuotiin useita pikkulintujen poikueita tänne. Niiden hoitamisessa on kova työ, koska ne tarvitsevat usein ruokaa. Tämän kevään ensimmäinen ilmakivääriuhri oli lehtokurppa, joka tänne tuotiin loukkaantuneena. Usein ilmakivääri ostetaan pojalle hupilaiseksi kesämökille, eikä kukaan valvo, mitä sillä amutaan. Sillähän saa ampua vain maali- tauluun, ei eläviä olentoja! Toinen ryhmä, joka tekee pahaa luonnossa, on linnunpesien hävittäjät. Pesät hävitetään ja poikasilta puhkotaan silmät, revitään siivet ja tehdään mitä julmimpia temppuja. Olisi hyvä, että aina kun tavataan näitä "sankareita" luonnossa, otettaisiin nimet ja osoitteet selville ja ilmoitettaisiin ne joko minulle tai poliisille. TLY:n jäsenet voisivat myös valistaa yleisöä loukkaantuneiden lintujen saamiseksi tänne hoitoon. Lintuja ei pidä tappaa, koska hyvin usein ne voidaan parantaa ja laskea sen jälkeen vapauteen. Ilmoita siis, jos löydät loukkaantuneen linnun.

Hyvää kesää kaikille luonnonystäville, ja pesimärauha kaikille eläimille luonnossa, eritoten vainotulle kanahaukalle, jotta sen poikasia ei löytyisi elävinä seipähäseen. lyötyinä.

SOPISIKO NEIDILLE PIENI SÖIDINTANSSI?

YÖLAULAJAT 1978

JUHANA PIHA

Vuoden 1978 yölaulajakatsauksen tiedot on kerätty palautetuilta kevät- ja kesäkaavakkeilta sekä arkistokorteilta. Mukana on 66:n ornitologin havaintoja. Heille suuret kiitokset. Tietoja saatiin 24:stä TLY:n 58:sta kunnasta. Havaittujen lintujen lukumäärät olivat suunnilleen vuoden 1977 kaltaisia. Ainoastaan viitakerttusia oli odotettua vähemmän. Valitettavasti viime kesänä ei saatu järjestettyä järjestelmällistä yölaulajakatseerausta. Tänä vuonna on kuitenkin tarkoitus yrittää kartoittaa mahdollisimman tarkasti TLY:n alueen yölaulajat.

Seuraavilta henkilöiltä on saatu tietoja:
 V. Aaltonen H. Aunio J. Haapasaari J. Helstola A. Kalliola A. Karhilahti E. Karhilahti H. Karhu J. Karhumäki A. Karlin O-P. Karlin V-M. Karlin E. Ketola J. Kirjonen J. Kivelä K. Koponen H. Kormanen P. Korvenoja L. Kosonen P. Kurki I. Laiho Jarmo Laine U. Laine E. Lehtikoinen Harry Lehto Henry Lehto R. Lehtonen T. Lindroos A. Linna R. Lumio J. Lunden J. Lähteenoja T. Mässonen J. Nurmi Tarmo Nurmi T. Pajunen R. Peltola V. Peltola R. Penttinen J. Piha I. Pulli H. Päivärinta I. Rauvola P. Rissanen A. Rivasto I. Saari M. Saarinen Jouni Saario Jukka Saario K. Salonen R. Saranto A. Suoranta J. Sundell S. Sällylä M. Tamminen O. Tenovuo R. Tenovuo I. Teuri J. Toukola M. Valta A. Vienonen J. Vilkki K. Virtanen J. Vuokko J. Vuorinen J. Wessman

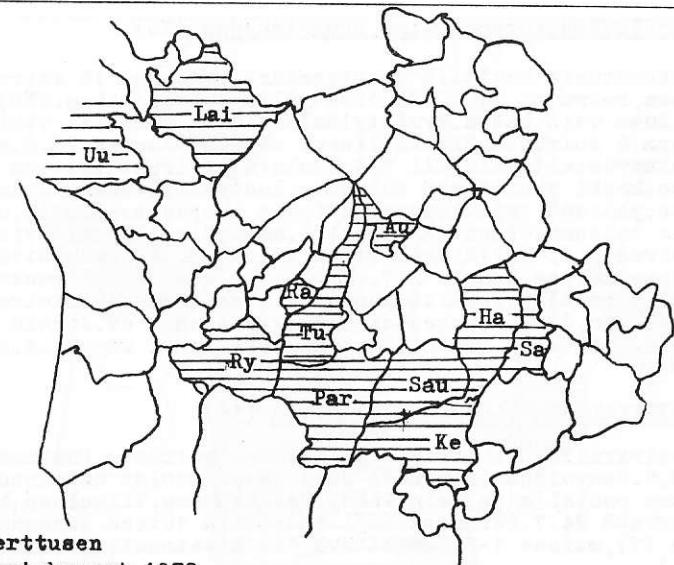
LUHTAKERTTUNEN, *Acrocephalus palustris* (23)

Ensimmäinen laulaja kuultiin jo 26.5. Uudessakaupungissa. Seuraava yksilö havaittiin 30.5. Rauvolanlahdella. Suurin osa linnuista saapui kuitenkin melko myöhään, vasta kesäkuun ensimmäisen viikon jälkeen. Viimeisen kerran laulua kuultiin 9.7. Jaaninjalla. Rauvolassa nähtiin kaksi yksilöä 27.6.-16.7., joten kyseessä saattoi olla pesintä. Mainittakoon, että myös vuonna 1977 Rauvolassa todettiin kaksi lintua, joista toinen oli äänetön. Halikon Joensuunpuistossa kuultiin yhdellä kertaa kolme koirasta ja Raisiojoella kaksi, muulloin vain yksinäinen koiras. Luhtakerttusia havaittiin 11:ssä kunnassa yhteensä 23, eniten Turussa (9), Paraisilla ja Halikossa 3, muissa yksi. Kuva 1.

VIITAKERTTUNEN, *Acrocephalus dumetorum* (9)

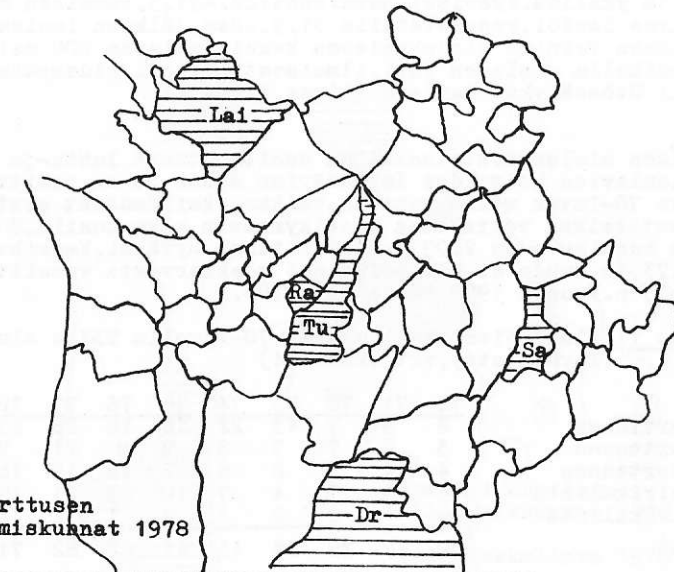
Viitakerttusia löydettiin vain runsas kolmasosa vuoden 1977 määrästä 9 laulavaa koirasta. Näistä ensimmäinen kuultiin jo 25.5. Rauvolassa. Tämä on aikaisin havainto kautta aikojen TLY:n alueella. Touko-kesäkuun vaihteessa kuultiin neljä uutta koirasta, loput kesäkuun 10. päivän jälkeen. Viimeinen laulelaja oli äänessä 23.6. Kaikki havainnot koskevat yksinäisiä koiraita. Lintuja havaittiin viidessä kunnassa, eniten Turussa (5), muissa yksi. (kuva 2)

Kuva 1

Luhtakerttusen
esiintymiskunnat 1978

Kuva 2

Viitakerttusen
esiintymiskunnat 1978

RASTASKERTTUNEN, Acrocephalus arundinaceus (16)

Rastaskerttusia kuultiin ennätysmäärä, yhteensä 16 koirasta. Ensimmäinen raxutti 24.5. Vänössä yöllä lyhyen aikaa. Pääjoukot saapuivat kuun vaihteessa. Rymättylän Aaslassa kuultiin vähintään 2, ehkä jopa 4 koirasta. Siellä linnut olivat äänessä 28.6. asti. Parainen Makeavesialtaalla oli 3-4 laulavaa koirasta. Muissa paikoissa havainto koski yksinäistä koirasta. Rastaskerttunen löydettiin 11:sta kunnasta, yhdessä tapauksessa, Kustavin Laupusensalmella, oli kyseessä erittäin todennäköinen pesintä: 4.6. aamupäivällä aktiivisesti laulava koiras, 9.6. yöllä aktiivinen koiras, 30.6. aamupäivällä vaisusti laulava koiras, samoin 2.7..22.7. 1-2 exx veivät ruokaa todennäköiselle pesälle. Pesältä kuului karkea äännähdys. Koiras lauloi lyhyen säkeen. 29.7. laskeutui saarekkeeseen 1 ex. Jonkin ajan kuluttua kuului ääntelyä. Tämän jälkeen paikalla ei käyty. (A. Suoranta) (kuva 3)

PENSASSIRKKALINTU, Lodustella naevia (19)

Pensassirkkalintuja löytyi 19 laulavaa koirasta. Ensimmäinen tavattiin 23.5. Rauvolassa, seuraava 26.5.. Noin puolet havainnoista tehtiin toukokuun puolella ja vain kaksi heinäkuussa. Viimeisen kerran kuultiin sirinää 24.7. Pernossa. Laji todettiin 10:ssä kunnassa, ennen Turussa (7), muissa 1-2. Huomattava osa havainnoista oli sisämaasta. (kuva 4)

VIITASIRKKALINTU, Locustella fluviatilis (4)

Tätä Turun seudulla hyvin harvinaista yölaulajaa kuultiin kokonaasta neljä yksilöä. Kyseiset havainnot: 29.-31.5. Parainen Makeavesiallas, koiras lauloi, rengastettiin 31.5.. Sen jälkeen laulua ei kuultu. 6.6. alkaen Perniön Kirjakalassa kaksi laulavaa 200 metrin välein. 20.6. paikalla edelleen yksi, ilmeisesti viipyi pidempäänkin. 10.6. oli Utössä yksi laulava koiras. (kuva 4)

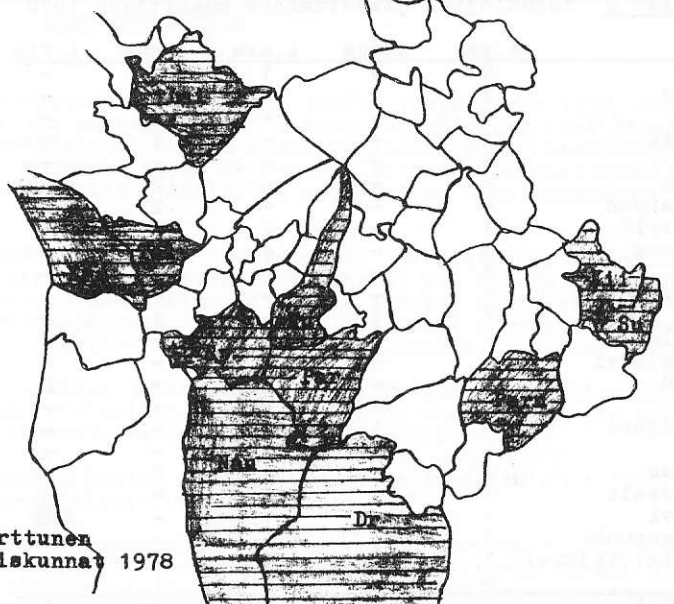
Lopuksi

Erityisen mielenkiintoiseksi on osoittautunut luhta- ja viitakerttusen laulavien koiraiden lukumäärien suhde. Se on nimittäin pysynyt koko 70-luvun melko vakiona, vaikka yksilömäärät ovat nousseet moninkertaisiksi verrattuna vuosikymmenen alkuvuosiin. 70-luvulla suhteen keskiarvo on 2.09 luhtakerttusen hyväksi. Keskihajonta on vain 0.73 ts. suhde ei ole poikennut keskiarvosta vuosittain kovin paljon. Vuonna 1978 suhde oli 2.56.

Taulukko 1 Yölaulajien yksilömäärät 70-luvulla TLY:n alueella. (Taydennetty, vrt Ukuli 14)

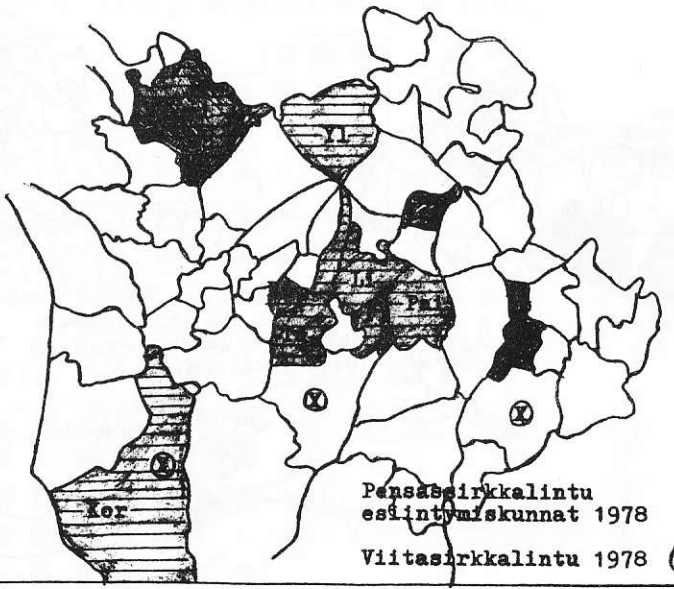
	70	71	72	73	74	75	76	77	78
Luhtakerttunen	8	9	7	13	22	18	18	26	23
Viitakerttunen	3	6	7	7	8	9	8	21	9
Rastaskerttunen	4	4	2	2	6	2	12	12	16
Pensassirkkalintu	15	9	7	4	7	10	23	21	19
Viitasirkkalintu	-	-	2	2	2	2	1	2	4
Yhteensä	30	28	25	28	45	41	62	82	71

Kuva 3

Rastaskerttunen esiintymiskunnat 1978

Kuva 4

Pensassirkkalintu esiintymiskunnat 1978

Viitasirkkalintu 1978 (X)

Taulukko 2. Yölaulajien jakautuminen kunnittain 1978

	A.pal	A.dum	A.aru	L.nae	L.flu
Turku	9	5	1	7	-
Raisio	1	1	-	1	-
Lieto	-	-	-	1	-
Piikkiö	-	-	-	1	-
Aura	1	-	-	-	-
Paimio	-	-	-	2	-
Karinainen	-	-	-	2	-
Rymättylä	1	-	2	-	-
Parainen	3	-	4	-	1
Sauvo	1	-	-	-	-
Halikko	3	-	-	-	-
Salo	1	1	-	1	-
Kiikala	-	-	1	-	-
Suomusjärvi	-	-	1	-	-
Perniö	-	-	1	-	2
Kemiö	1	-	-	-	-
Dragsfjärd	-	1	2	-	-
Nauvo	-	-	1	-	-
Korpoo	-	-	-	2	1
Taivassalo	-	-	1	-	-
Kustavi	-	-	1	-	-
Uusikaupunki	1	-	-	-	-
Laitila(Otajärvi)	1	1	1	1	-
Yläne	-	-	-	1	-
Yhteensä	23	9	16	19	4

LINTUATLAS 1974-1978

ESKO GUSTAFSSON

Lintuatlas on kestänyt 5 vuotta ja jatkuu vielä kesän 1979. Menetelmänä on selvittää kussakin 10 x 10 km:n yhtenäiskoodinaatistoruudussa pesivät lintulajit. Kunkin lajin pesimisvarmuus ilmoitetaan koodinumerolla. Nykyinen atlas on perusta Euroopan lintuatlakselle vuosina 1985-88, jolloin kartoitus suoritetaan koko maanosassa yhtä aikaa.

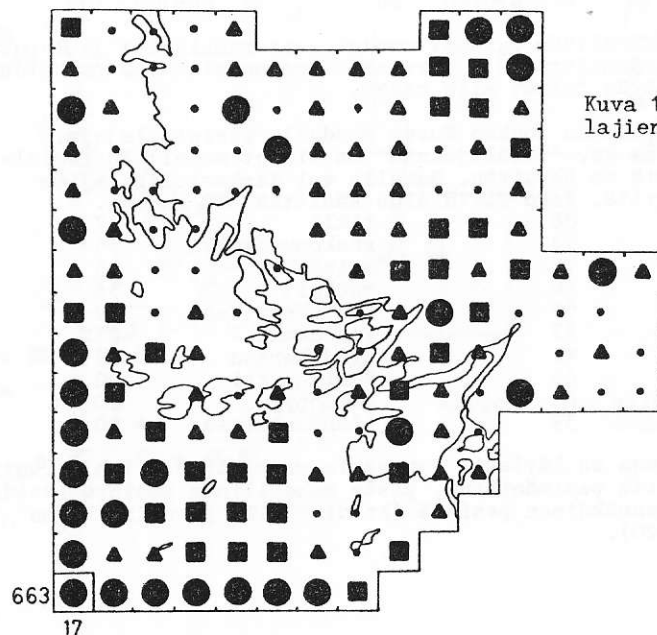
Atlaksessa kerätty aineisto on tarkoitettu julkaista kirjana vuonna 1981. Tässä kirjassa on levinneisyyskartat yli 200 lajista. Useimmista lajeista on ruutukohtainen tarkka kartta, mutta suojeltavista lajeista käytetään kartan laadinnassa erilaisia menetelmiä tapauksesta riippuen. Suojeltavia lajeja ovat mm. huuhkaja ja kaakkuri.

TTY:n osalta aineisto julkaistaneen myös vuonna 1981 Ukulin eripainoksena. Tähän 15-vuotisjuhlaulkaisuun on tarkoitettu koota nykytietämys alueen linnustosta pesimä- ja muuttoaikoina.

Tämän kirjoituksen kartat ja muut tiedot on laadittu 25.4.1979 käytettävissä olleen aineiston mukaan.

Nykyinen laskentatilanne näkyy negatiivisena kuvassa 1. Siis mitä mustempi ruutu, sitä huonommin takseerattu. Kartassa on esitetty varmojen pesimälajien (atlaskoodit 13-20) lukumäärät ruuduittain.

Karttamerkit: ympyrä 0-10 lajia, neliö 11-25 lajia, kolmio 26-50 lajia, piste 51-75 lajia ja tyhjä ruutu yli 75 lajia.

Kuva 1. Varmojen pesimälajien määrät ruuduissa

Luokkien prosenttiosuudet ovat seuraavat :

tiedot vuosilta 1974-77	1974-78
0-10 lajia	34 % 14 %
11-25 "	15 % 19 %
26-50 "	29 % 29 %
51-75 "	16 % 25 %
yli 75 "	6 % 19 %

Muutos vuodesta 1977 on ollut huomattava. Tällä hetkellä vain 33 %:lla ruuduista on havaittu varmasti pesivänä alle 25 lajia, kun kesän 1977 jälkeen vastaava luku oli 49 %. Mikäli tilanne paranee tänä kesänäkin yhtä paljon on tulos aivan tyydyttävä.

Pesimisvarmuussumma on ruudun eri lajien pesimisvarmuuksien summa. Luku kuvastaa ruudun laskenta-astetta. Saaristossa summa on alhainen, koska lajimääräkin on pieni. Suurimmillaan se on rannikolla.

Seuraavassa yli pvs 1000 olevien ruutujen lukumäärät:

1001-1100	7 kpl	1401-1500	5 kpl	1801-1900	2 kpl
1101-1200	6	1501-1600	5	1901-2000	-
1201-1300	13	1601-1700	3	2001-2100	3
1301-1400	20	1701-1800	3	2101-2200	1

Yli 1000 olevien ruutujen lukumäärä on yhteensä 68 kpl, joka on 38 % alueen ruuduista. Parhaat ruudut ovat 672:22/pvs 2128, 671:23/2042 669:22/2026 ja 670:23/2022. Näissä ruuduissa on käytännöllisesti katsoen löydetty kaikki lajit ainakin todennäköisesti pesivinä. Pesimisvarmuussummaa 2000 voi luonnehtia seuraavasti: sadan eri lajin pesälöytö samasta ruudusta = pvs 2000.

Parhaat lajimäärät ruutua kohti ovat seuraavat (koodit 02-20):

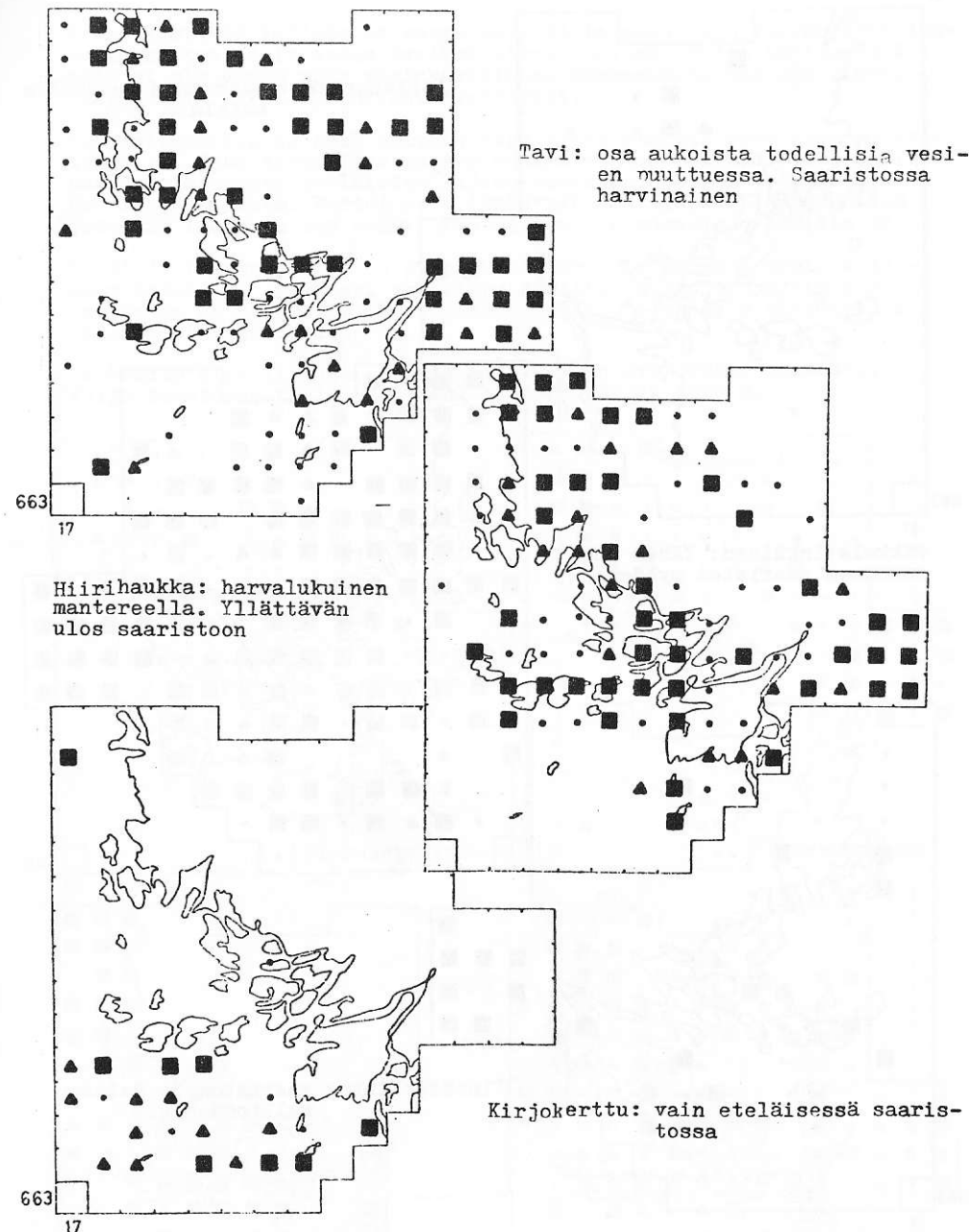
Rym 669:22	139	Uki 675:19	127	Le 672:22	126
Tku 671:23	138	Lok 674:19	127	Mi 673:21	125
Kii 670:30	135	Tai 672:20	127	Tku 670:23	125
Sa 670:28	131	Kis 670:30	126	Sa 669:28	125

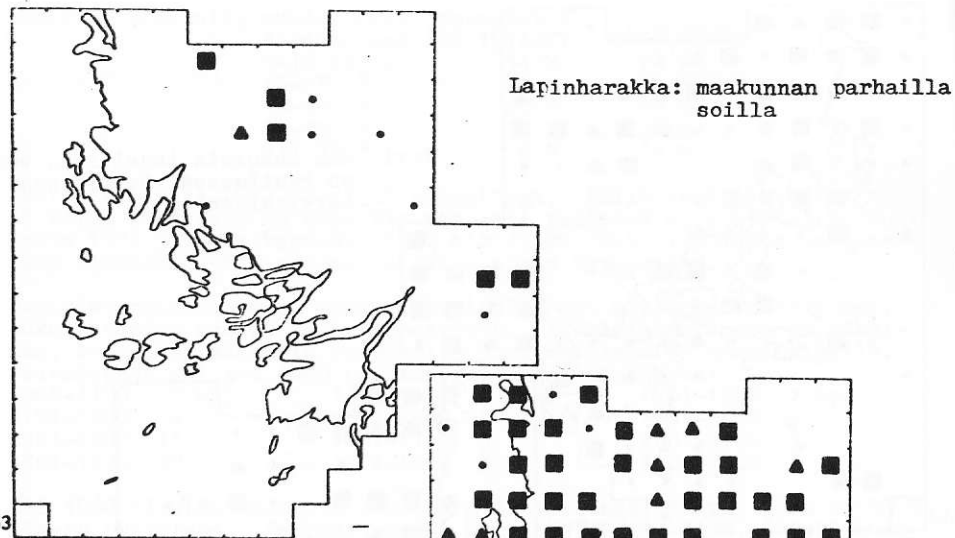
Lähes kaikki lajimäärältään parhaat ruudut ovat rannikolta ja loputkin hyvien lintuvesien ääreltä. Varsinais-Suomen sisämaan parhaiden ruutujenkin lajimäärät jäivät alle sadan.

Atlaskaavakkeelta puuttuu joukko Turun seudulla yleisiä lajeja. Seuraavassa listassa ko. "lisälajeista" on tiedot monellako ruudulla yleisimmät niistä on havaittu. Samalla voi tarkastella lajien keskinäistä yleisyyttä. Koko TLY:n alue käsittää 189 ruutua.

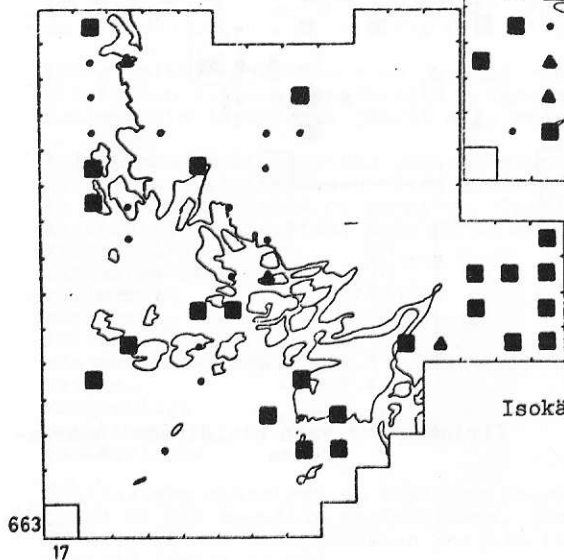
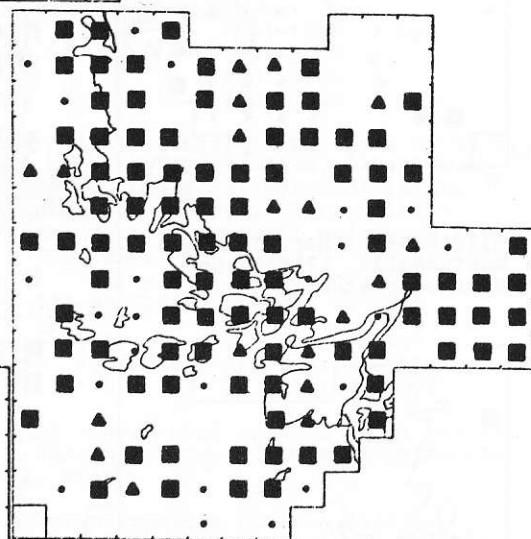
kyhmyjoutsen	86	tikli	37
harmaapäätikka	74	ruskosuohaukka	35
kultarinta	72	heinätavi	35
merihanhi	58	ruokki	34
luotokirvinen	50	luhtakerttunen	29
mustakurkku-uikku	47	luhtakana	27
kuikka	47	kirjokerttu	25
kangaskiuru	46	luhtahuitti	20
merikihi	46	peltopyy	20
isokäpylintu	39	idänuunilintu	20

Seuraavissa kartoissa on käytetty seuraavia merkintöjä: tyhjä ruutu lajia ei ole havaittu pesimäaikana, piste mahdollinen pesintä (koodi 02-04), kolmio todennäköinen pesintä (koodi 05-12) ja neliö varma pesintä (koodi 13-20).

663
17
Pikkulepinkäinen: lähes joka ruudussa saaristoa myöden

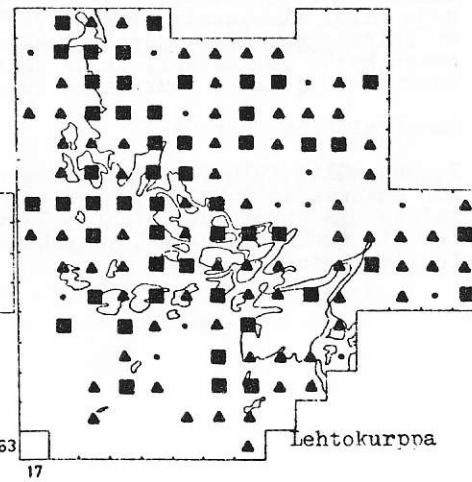
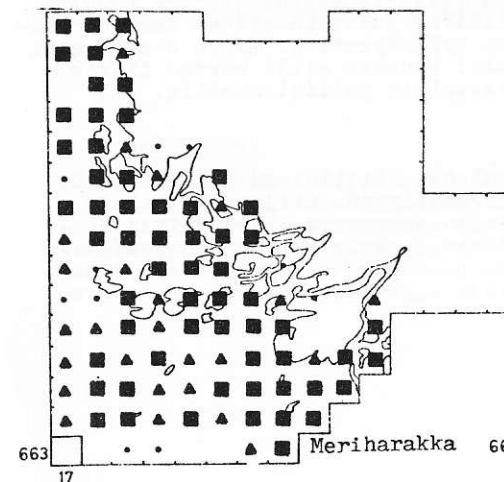
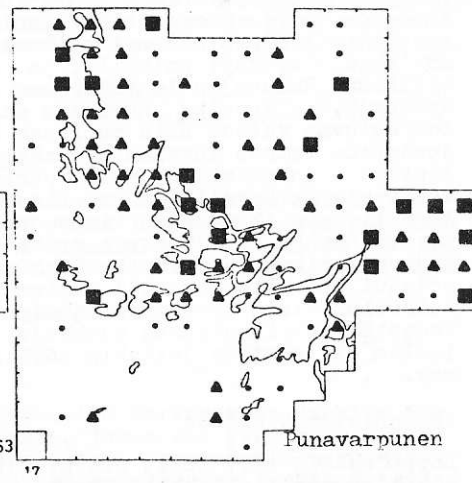
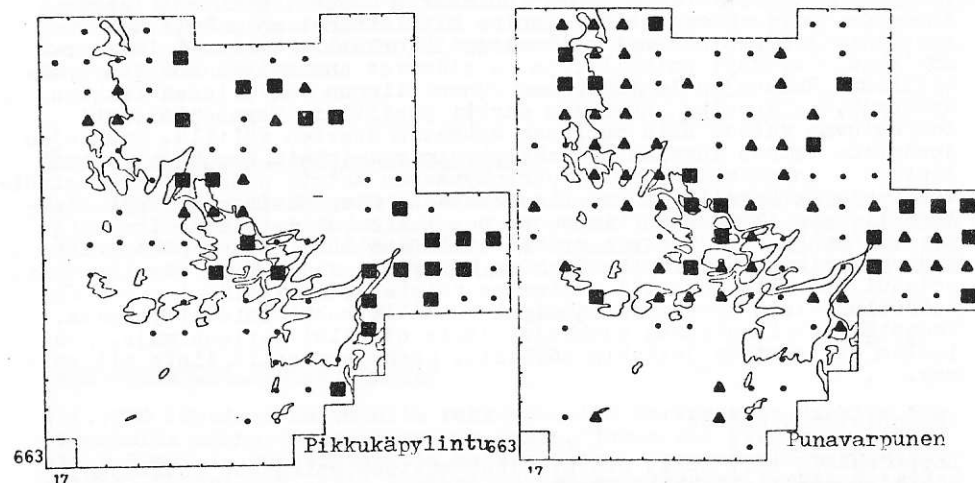

Koska kustakin lajista on varma pesintä tarpeen vain kerran koko las-
kentakautena, niin asian luulisi olevan helppo. Mutta käytännössä
asia ei ole aivan näin yksinkertainen. Seuraavassa muutama vinkki
laskijoille täksi loppurynnistyskesäksi.

Varpuslinnuilla on ehkä helpoin tapa saada pesintä varmistettua koo-
dilla 16, joka tarkoittaa emoa viemässä ruokaa poikasilleen. Näin
saa varmistetuksi sellaisten lajien pesinnän, joiden pesää on vai-
kea löytää. Esim. kertut ovat tämän ryhmän lajeja. Pikakäynnillä
jossakin ruudussa saa kaikki rastaat samoin varmaksi koodilla 16.

Koodi 13 (lentopoikue) on paras vesilinnuilla ja myös monilla avo-
maan lajeilla. Poikueet on helppo havaita ja emojen varoittelu
paljastaa ne helposti. Varoittelu (koodi 08) on myös pikakäynnin
yleisiä atlaskoodeja.

Tarkkaile siis lintujen puuhia hieman niin pvs nousee nopeasti.
Kulje maastossa vielä tämä kesä atlassilmin ja korvin.

ERIKKISIA HAVAINTOJA

Huuhkajan upotus

Retkellä Turun saaristossa kesäkuussa 1976 erään pienen saaren kalliokielekkeeltä lähti päivällä lentoon todennäköisesti pesimätön huuhkajapari. Linnuista suurempi, ilmeisesti naaras, lensi määrätietoisesti läheiseen suurehkoon saareen. Pienempi lintu eli koiras lähti lentämään hieman haparoivan tuntuisesti noin kahden kilometrin päässä olevaa toista suurehkoa saarta kohden. Huuhkaja lensi n. kymmenen metrin korkeudella. Kun se oli lentänyt noin kolmanneksen saarten välisestä matkasta, ilmeisesti korkealla kierrelleitä harmaalokkeja syöksyi paikalle, ja ne alkoivat ahdistaa huuhkajaa syöksyllään. Huuhkajan lentokorkeus väheni linnun välttellessä lokkien syöksyjä, ja lopulta huuhkaja näytti puolittain vapaaehtoisesti laskeutuvan veteen noin puolessa matkassa saarten välillä. Huuhkajan jouduttua veteen lokkien hyökkäily vain voimistui. Huuhkaja yritti lentoon - ja pääsikin, mutta parinkymmenen metrin päässä lokit painoivat sen hyökkäyksillään uudelleen veteen. Osa lokeista syöksyi edelleen ilmasta huuhkajan kimppuun, osa laskeutui veteen kellumaan ja näykki huuhkajaa. Huuhkaja yritti vielä lentoon, muttei päässyt. Muutaman minuutin kuluttua lokkien hyökkäily taukosi ja osa linnuista poistui paikalta, osa jäi kellumaan taistelupaikalle. Taistelun vielä kestäessä lähdimme veneellä kohti taistelupaikkaa. Vedestä löytyi hukunut huuhkaja, jolla ei ollut verinaarmuja. Päälaelta oli revitty joitakin höyheniä. Koon perusteella lintu oli koiras.

Epönnistunut upotus

Loppukesällä 1977 lokit olivat iltahämärissä painaneet huuhkajan edellä kuvatulla tavalla veteen Naantalın venesatamassa, ja huuhkaja olisi ilmeisesti hukkunut, elleivät paikalla olleet ihmiset olisi pelastaneet sitä vedestä lokkien hyökkäyksiltä. Lintu osoittautui saman kesän poikaseksi, ja se selvisi ainakin sillä kertaa lievin keuhkoina ja sitä seurannein kuivatteluin poliisiasemalla.

Sanankaltainen tapaus

Loppukesällä 1976 Hans Nordström pelasti Hiittisissä pikkukiljukotkan hukkumasta lokkien ankarassa hyökkäilyssä. Kiljukotka oli jo vedessä ja aivan uuvuksissa pelastajan saapuessa. Kiljukotkan oletettiin ruokaelleen lokkiyhdyksunnassa ja kupu pullollaan joutuneen lokkien armoille.

Ajatuksia upotuksista

Edellä kerrottujen tapausten perusteella näyttää ilmeisesti, että suurilla lokeilla on tehokas keino tappaa merellä liikkuvia suurehkojakin hitaita petolintuja. Huuhkaja on saaristossa yksi harvoista lokkikantaa verottavista eläinlajeista, mutta samalla lokit näyttävät olevan saariston huuhkajakantaa jossain määrin säätelevä muutoinkin kuin ravintona. Ilmeisesti etenkin saariston nuorilla huuhkajilla voi tottumattomina olla vaikeuksia lokkien kanssa kuten esimerkkitapauskin osoitti.

Seppo Reikala

Punajalkaviklo hautomassa tukkasotkan munaa

Kesällä 1978 löysin eräältä luodolta Rymättylän Pakinaisista punajalkaviklon pesän, jossa oli kaksi viklon omaa munaa ja yksi tukkasotkan muna. Samalta luodolta ei tukkasotkan pesää löytynyt, joten taitaa olla ns. hätämuna.

Vesa Multala

Merilokit mässäilivät haahkan pojilla

3.6. 1978 havaitsin Rymättylän Reksaareissa merilokkien syövän alle viikon ikäisiä haahkanpoikasia. Yksi vanha lintu söi kaksi poikasta viiden minuutin sisällä niellen ne kokonaisina lennossa. Toinen lokki söi myös yhden poikasen poikueen neljännen linnun päästessä ainakin toistaiseksi pakoon.

Vesa Multala

Outo biotooppi sepelkyyhkyllä

1.6.1978 löysimme kuivatulta rahkarämeeltä Karinaisten Rakkion Karvionsuolta männystä sepelkyyhkyen pesän, jossa oli yksi muna. Pesä oli 2.5 metrin korkeudessa ja matkaa metsän reunaan oli noin sata metriä. Lähistöltä lähti lisäksi toinen sepelkyyhky, mutta toista pesää ei etsiskelystä huolimatta löydetty.

Antti & Olli-Pekka Karlin

Albino fasaani

Sykyllä 1978 Ruissalon rantatietillä ilahdutti lintutieteilijöitä lähes täysin valkoinen fasaani. Linnun puhtaasta albinoidesta johtui luultavasti myös sen tavallista pienempi pakoherkkyys, sellainen kun ei kai paljoa näe pelätä. Mainion suojaväen ansiosta linnun talvehtiminen on onnistunut hyvin ja ystävämmme on nyt lumien sulattua taas ollut alan harrastajien nähtävissä.

J. Ranta

MIELIPITEITÄ

LINTUHARRASTUKSESTA TURUN SEUDULLA

Allekirjoittanut on retkeillyt runsaasti muuallakin maassa kuin Turun retkeilyalueella. Määrittystasoa verrattaessa on päädytty siihen surulliseen toteamukseen, että Turku on jäämässä tasosta pahasti jälkeeseen.

Syitä tällaiseen tilanteeseen on ehkä vaikeata paikallistaa. Eräs niistä on kuitenkin mielestäni se, että täällä porukan ollessa stajamassa pelätään jostain syystä synnyttää avoin keskustelu määrittyskriteereistä ja -perusteista. Lisäksi nuorempi väki pelkää tuoda julki ajatuksiaan vanhempien ollessa paikalla. Pelätään ilmeisesti jonkinlaista leimaamista. Sanalla "vanhemmat" tarkoitetaan tässä sitä ns. "kermaa" tai "eliittiä", jonka jotkut katsovat voivansa muodostaa. Määmmästelän sitä, miten ja miksi jotkut asettavat itsensä muiden yläpuolelle, harrasteesta kun on kysymys.

Olen havainnut, että keskinäinen kateus ja kilpailu ovat jostain syystä selvimmän pinnalla juuri täälläpäin. Tuntuu kuin porukka ei mitään muuta harrasteessa ajattelisi kuin vuoden- ja elämänpinnoja, joita tunnutaan jahtaavan ympäri Suomenniemeä. Eikö enää mitään antoisempaa löydetä? Jos näin on, en voi muuta kuin todeta, että pahasti poskellaan ovat nämä lintuhommatkin.

Allekirjoittaneen havainnoista on jatkuvasti liikkeellä levottomia ja perättömiä juttuja. Osa jutuista on saanut ikävän, melkein panettelevan luonteen. En oikein jaksa käsittää, mistä tällaiset perusteettomat jutut ovat lähteneet liikkeelle. Kaiken huippuna: Olin istumassa Hesassa paikallisten ornarikaverien kanssa iltaa eräässä soittokuppilassa, kun paikalle tuli eräs hesalainen ornitologi, jolle Turun "eliittiin" kuuluva oli sanonut, ettei allekirjoittaneen havaintoihin ole luottamista. Asia kuitattiin naurulla. ("Kaikkea sitä joutuukin kuulemaan.")

Tuntuu ihmeelliseltä, että juuri tällaisissa tapauksissa ei voida tulla keskustelemaan havainnoista, vaan levitellään selän takana ilkeitä juttuja. Vai onko niin, että ko. henkilöillä ei ole kanttia tulla keskustelemaan havainnoista? Olkoon totuus sitten niin tahi näin, tällaisten juttujen levittely ei osoita muuta kuin henkistä köyhyyttä.

Siinähan sitä tulikin taas pyyhkeitä sinne sun tänne, joten ei voi tässä muuta kuin toivottaa hyvää retkeilyonnea ja vähemmän levottomia juttuja.

Kaikella kunnioituksella

Jorma Kirjonen

Jätetty 10.12.1977

HARRASTUKSESTAKO STRESSIÄ?

Olen liikkunut luonnon ja lintuharrastuksen parissa n. 12 vuoden ajan ja kuulunut TLY:hyn miltei yhtä kauan. Tänä aikana on erityisesti harrastukseen kuuluva retkeily toiminut erinomaisena paineenpoistajana ja "akkulaturina" opiskelun ja työn lomassa. Muutamina viime vuosina on kuitenkin alkanut esiintyä piirteitä, jotka ainakin minussa ovat omiaan aiheuttamaan tietyn asteista stressiä. Tällaisen taas ei pitäne kuulua minkään harrastuksen luonteeseen.

Asia on kytenyt mielestäni jo jonkin aikaa, mutta lopullisen virikkeen sain Ukulin I/79 pääkirjoituksesta, jossa Antti Karlin ihmettelee ornitologien vastauspassiivisuutta (eikä suinkaan ensimmäisenä). Esitänkin tässä nyt erään mahdollisen selityksen kyseiseen ilmiöön.

Lintuarkisto on TLY:n jatkuva, vuodenaajoista riippumaton havaintojen keruumuoto. Eri vuodenaikoihin ajoittuvia ovat kevät- ja syysmuuttoaavakkeet sekä talvi- ja kesähavaintokaavakkeet. Edellä mainittujen säännöllisten keräilyjen lisäksi tulevat talvilintulaskennat, ajoittaiset katsaukset (mm. projektilajit, vaelluslinnut), Atlas-tutkimus ja muut siihen rinnastettavat sekä erilaiset tutkijoiden esittämät havaintopyynnöt. Niinpä markkinoilla vallitseva tilanne on melko sekava. Myönnettäköön, että eri keruumuodot täydentävät toisiaan ja että ne yksilöinä ovat puutteellisia, mutta aivan turhan paljon päällekkäisyyttä esiintyy.

Usein kuulee korostettavan, että se vaiva, joka syntyy omien havaintojen lähettämisestä, on pieni. Tämä pitänee paikkansa aina kunkin yksittäisen keräilyn kohdalla, mutta ei mielestäni kokonaisuudesta puhuttaessa. Samojen havaintojen yhä uudestaan tapahtuva esiinkaivu muistiinpanoista ja kirjoittaminen on peräti turhauttavaa, kun tehtävästä todennäköisesti voisi selvittää kertaalleen suoritetulla raportoinnilla. Lisäksi on vaikea pitää mielessä, milloin mikäkin projekti on käynnissä tai päättyy; näin erityisesti, jos on muitakin harrastuksia, velvollisuuksista puhumattakaan.

Helppoa ei muutoksen aikaansaaminen liene tässäkin tapauksessa. Eräs mahdollisuus olisi lisätä arkistolajiluettelon "kaikki havainnot"-listan lajimäärää huomattavasti. Projekti- ja muita tutkittavia lajeja koskevat tiedot olisivat arkistossa kaikkien halukkaiden saatavilla, eikä niitä enää tarvitsisi perään kuuluttaa jäsentiedotteissa ym.:ssa. Nuoremmilla lintuharrastajilla on ilmeisesti enemmän aikaa harrastukselle, joten vastausaktiivisuuden kohottaminen tulisi kohdistaa nimenomaan heihin, ei kuitenkaan koulumenestyksen kustannuksella. Turha syyttävä sormellaosoittelu olisi kuitenkin lopetettava, sillä ei kaikki passiivisuus vastaamisessa johdu laiskuudesta, vaan kenties menetelmien puutteellisuudesta.

Pienistä epäkohdista huolimatta tulen edelleenkin tarpomaan luonnossa lintuja tutkaillen sekä tekemään "paperitöitäkin" mahdollisuuksieni mukaan, sillä maailmassa on kaksi asiaa, joista en luovu: toinen on tuo eukkoni — ja toisenhan te tiedättekin.

Olli Kanerva

MATTI VALTA - LUONNONKUVAAJA

Matti Valta on syntynyt 4.6.1957. Lintuharrastuksensa hän on aloittanut seitsenvuotiaana ja vuodesta 1973 alkaen on harrastuksen painopiste siirtynyt valokuvauksen puolelle. Ei hän toki ole jättänyt lintuharrastustaan, vaan on yksi innokkaimmista atlas- ja havaintomiehistä TLY:n jäsenten keskuudessa. Leipätyökseen Matti ajaa taksia. Suosituimpia retkeilymaastoja ovat olleet alueen suot ja ikimetsät, joita hän on ahkerasti kuvannut ja tuloksia on nähty monissa näyttelyissä. Valokuvauksesta on Matille tullut jo valtakunnallistakin mainetta, sillä hän voitti Luonnonsuojelujärjestöjen valtakunnallisen valokuvauskilpailun 1975 monien näkemällä ketunpentukuvalla. Ansioistassa on myös osallistuminen Kamera ja Kuva 1977 sekä Artfoto 1979 -näyttelyihin ja taidon osoituksena on tullut useita kunniakirjoja ja kuvien lunastuksia. Omia näyttelyitä on ollut kolme: Sienikuvia 1978, Teeren ja metsän soidin 1978 ja Kurjenrahka - suunniteltu kansallispuisto 1979, näyttely, joka on vieläkin kiertomatalla maakunnassa. Työn alla on uusi näyttely ensi talveksi.

Matti pyrkii näkemään luonnon yhtenä suurena kokonaisuutena ja kuvaamaan sitä tämän näkemyksen edellyttämällä tavalla: monipuolisesti pienimpiäkään unohtamatta. Hänen mielestään konstailematon ja rehellisesti kertova dokumentti puhuu selkeimmin luonnon puolesta ja kenties tutustuttaa ja kannustaa katsojia etsimään uusia tapahtumia ja tunnelmia. Hän pyrkii kuitenkin pitämään mielen avoimena kaikenlaisille kuvakäsityksille ja tutustumaan myös muihin kuvallisen ilmaisuuden muotoihin. Linnuista Mattia kiehtovat erityisesti kurjet, teeret ja metsot unohtamatta silti pienempiä lajeja. Nisäkkäistä kiehtovat kettu ja mäyrä. Tällä hetkellä on kuvauksen kohteena erityisesti saaristo.

Matti on TLY:n kameratoimikunnan aktiivisimpia kasvatteja ja hänestä tullaan varmasti kuulemaan enemmän lähivuosina. A.K.

KUVALIITTEEN TEKSTIT:

Sivu 1. Varsinais-Suomessa on vain muutamia suuria soita. Kurjenrahka, jonka mukaan on suunniteltu kansallispuistokin, on eräs niistä. Täysin luonnontilaisia soita ei TLY:n alueelta enää löydy.

Sivu 2. Teerinaaras seuraa valppaana, mitä suolla tapahtuu (yllä). Teeren lisäksi riekot ovat täysin soista riippuvia. Liro on eräs suurimpien ja lampareisten soiden kahlaaja (alla).

Sivu 3. Kurjet kuuluvat oleellisesti soiden maisemaan. Niiden soidinleikit ovat kaunistavaa ja kauaskantavat fanfaariäännet kertovat, kuka on suon herra.

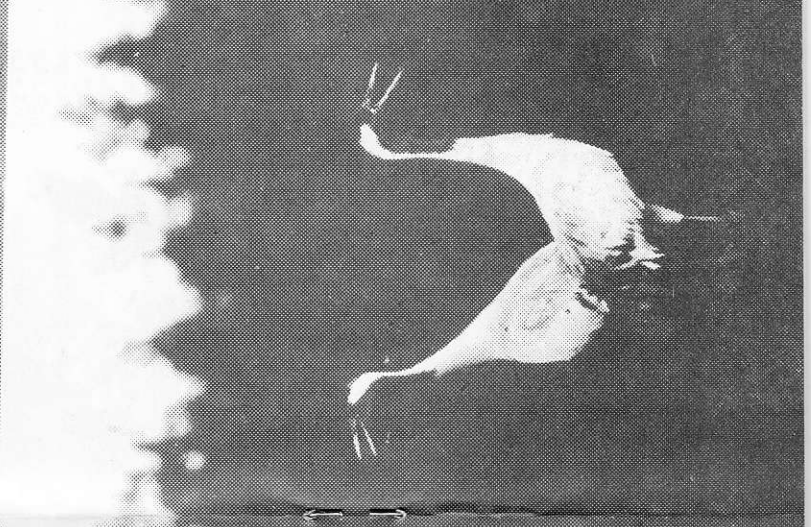
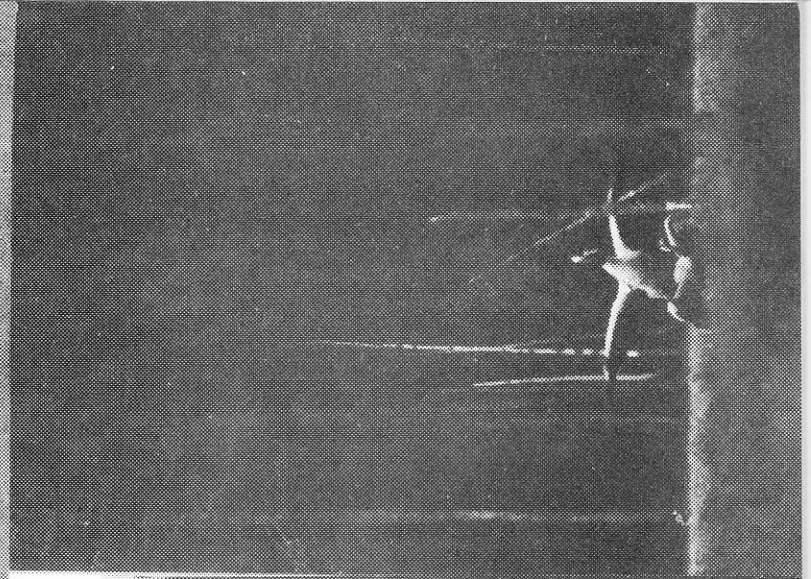
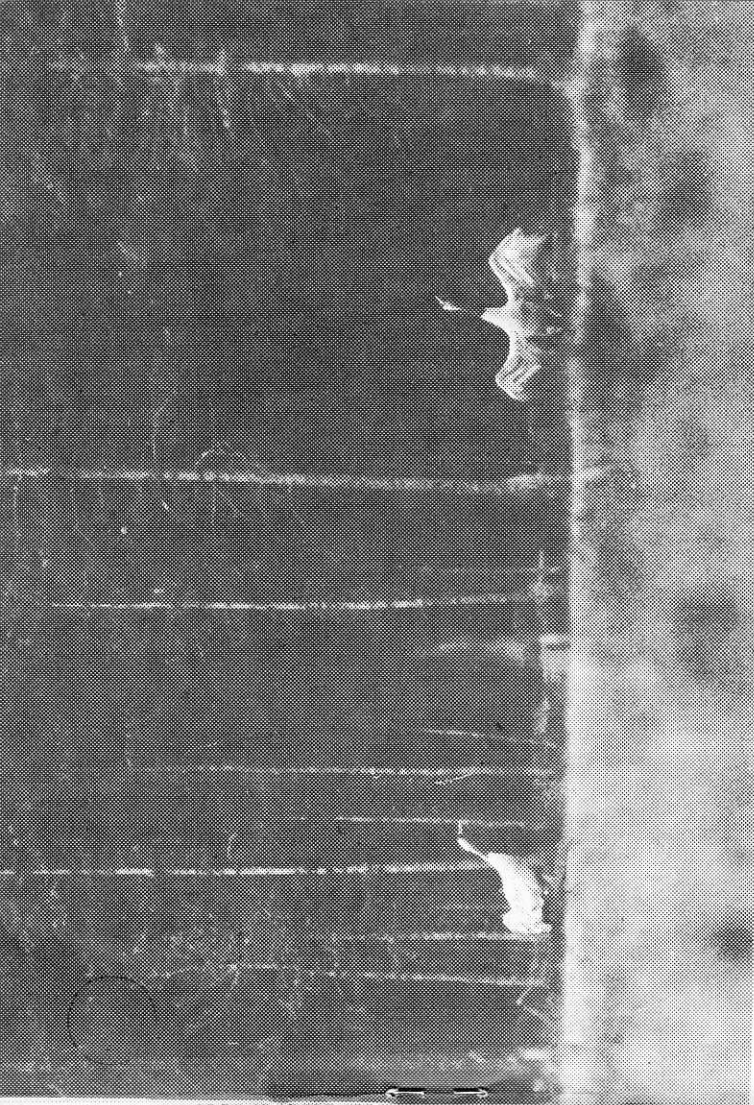
Sivu 4. Käen tapaa usein soilla (ylhäällä vasemmalla). Tällöin sen päättarkoituksena on etsiä sopivia niittykirvisen ja keltävästäräkin pesiä, joihin munia munansa. Korppi pesii soiden kalliosaarekkeissa ja maaliskuussa se esittää mahtavaa soidinlentoaan reviiirillään. Perhoset kuuluvat suon elämään ja tarkkasilmäinen löytää sieltä perhosten toukkiakin.

Kuvat ovat Matti Vallan käsialaa.

SUON ELÄMÄÄ

SUOINVENTOINNIT 1978

ANTTI KARLIN

Tarve perusteelliseen suolinnuston selvitykseen TLY:n toimialueen osalta ilmeni, kun keväällä 1978 julkaistiin Varsinais-Suomen seutu-kaavaliiton taholta "Vaihekaava I", josta myös yhdistyksemme antoi lausuntonsa. Tähän vaihekaavaan liittyvässä inventointiraportissa suolinnustotiedot perustuivat 1960-luvun tietoihin ja olivat monilta osin hyvin puutteelliset. Varsinais-Suomen suolinnustossa tapahtuneista muutoksista (Mustakallio 1966), Salon seudun soista (Karhumäki & Vienonen 1977) ja muutamista Varsinais-Suomen soista kertova yleiskuvaus (Lehtonen 1976) ovat alueen tärkeimmät tähän astiset suolinnuston tietolähteet. Kokonaisvaltaista selvitystä alueemme suolinnustosta ja siinä tapahtuneista muutoksista ei ole tehty ja siksi käynnistettiin kolmivuotinen suoinventointi soillamme ja työn päätyttyä tullaan linnustosta ja soista laatimaan laajempi yhteenve-to. Tämä kirjoitus on ainoastaan kesän 1978 raportti.

Tutkitut kohteet, inventoijat ja inventointipäivät

Taulukko 1. Suot, kunta, inventointipäivät ja inventoijat.			
Eksyssuo	Loimaa	18.6.	O.-P. Karlin
Haapasuo	Marttila	16.6.	V.Multala
Himmaistenrahka	Alastaro	11.6.+15.8.	A.Karlin ym.
Hirvisuo	Karinainen	31.5.+3.6.	A. & O.-P.Karlin
Hullusaarenrahka	Pöytyä	1.6.	M.Taneli
Isorahka	Pöytyä	2.6.	" "
Isorahka-Saunojanr.	Karinainen	4.5.	A.Karlin
Isosuo	Turku	6.7.	J.Hoviseppä
Isosuo	Yläne	2.6.	R.Hyvönen
Johdesuo	Suomusjärvi	22.5.+25.5.+4.6.	R.Penttinen
Juomakivenrahka	Marttila	16.6.+21.6.	V.Multala ja A.Karlin
Karhuneränrahka	"	" "	" "
Kittaanrahka	Pöytyä	4.6., 17-18.6.	M.Taneli ja M.Rousi
Kontolanrahka	Pöytyä ym.	touko-kesäkuu	monet henkilöt
Kuivetusuo	Yläne	21.5.	R.Hyvönen
Kurjenrahka	Nousiainen ym.	3.+9-10.6	M.Valta
Lammensuo	Kiikala	24.5.	R.Penttinen
Lammenrahka	Yläne	touko-heinäkuu	M.Valta & J.Grönlund
Linnussuo	Marttila	16.6	V.Multala
Linturahka	Mellilä ym.	6.6.	A.Karlin
Maisaarensuo	Alastaro	11.6.	A. & V-M. Karlin
Orhijoenrahka	Marttila	16.6.+21.6	A.Karlin ja V.Multala
Pukinrahka	Yläne	28.5.	R.Hyvönen
Pöytärahka	Pöytyä ym.	18-19.5.+30.5.	M.Valta ja M.Taneli
Rehtisuo	Nousiainen	13.5.	J.Grönlund
Reitolanrahka	Yläne	3.6.	M.Taneli
Reksuo	Marttila	29.5.	A.Karlin & O.-P.Karlin
"	Somero	17.6.+20.6.	V-M.Karlin & "
Telkunsuo	Metsämaa	12.7.	A.Karlin & J.Leinonen
Tuomarojanrahka	Marttila	12.8.	A.Karlin
Vajosuo	Vahto	21.5.	J.Grönlund
Valkiaissaarenrahka	Pöytyä	20.5.+17.6.	J.Saario

Näiden lisäksi on takseerattu muutamia pienempiä soita. Kaikkiaan on takseerauksiin osallistunut n. 25 henkilöä ja taulukossa 1. on vain ryhmän vetäjä mainittu tilan puutteen vuoksi.

Tutkimusmenetelmät

Työ tapahtui 1:10000 mittakaavaisen kartan avulla. Näihin karttoihin merkittiin kulloinkin kuljettu reitti, aika ja kaikki tavatut linnut erilaisin koodimerkinnoin. Täten voitiin eri henkilöiden tuloksia yhdistää. Inventoinnin yhteydessä on kerätty myös tietoja soiden luonnontilasta ja kasvistosta.

Linnustosta

Taulukkoon 2. on kerätty eräiden parhaiden soiden linnustotiedot kesän 1978 perusteella. Yleisenä piirteenä voidaan sanoa, että kapustarinta on yllättävän yleinen Varsinais-Suomessa ja loksioita tällä alueella on vähän. Mielenkiintoisin ilmiö oli kalatirojen tulo soille, sillä Kontolanrahkalla pesi kaksi paria ja Someron Reksuolla peräti seitsemän paria. Laji on soillamme pesivänä hyvin harvinainen ja on ilmeisesti leviämässä soille.

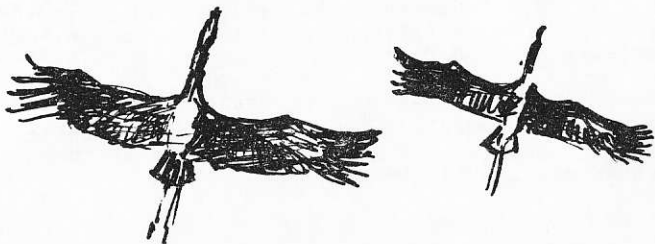
Taulukko 2. Tärkeimpien soiden lintulajeja ja parimääräarvioita.

suon nimi	riekko	kurki	kapustar.	liro	töyhtöhyppä	kuovi
Eksyssuo	-	-	1	1	-	-
Haapasuo	-	1	2	-	1	-
Himmaistenrahka	-	1	ain.1	-	1	4
Hirvisuo	+	+	3	-	3	1
Isorahka	-	+	2	-	+	-
Isorahka-Saunoj.	+	+	-	-	1	-
Johdesuo	-	+	-	3	2	1
Juomakivenrahka	-	1	1	-	2	-
Karhunperänrahka	-	1	1	-	-	-
Kittaaanrahka	-	-	4	+	-	+
Kontolanrahka	+	3	ain.7	5	9	4
Kurjenrahka	3	3	9	10	3	2
Lammenrahka	2	1	3	4	4	2
Linnussuo	-	1	1	+	-	-
Linturahka	-	+	4	1	12	2
Maisaarensuo	-	1	1	1	1	1
Orhijoenrahka	-	1	1	-	1	-
Pöytärahka	-	-	2	1	1	1
Rehtisuo	-	1	3	-	3-4	1-2
Reksuo (Somero)	-	1	5	-	1	3-4
Telkunsuo	-	2	3	2	-	-
Vajosuo	-	+	1	3	1	1
Valkiaissaarenr.	-	+	1	1	1	-

+= luultavasti pesii

Kirjallisuus:

- Karhumäki, J. & A. Vienenonen (1977): Salon seudun kosteikot. Salon seudun luonnonsuojeluyhdistys.
 Lehtonen, J. (1976): Tutkimuksia Turun seudun soilla 1976. 53s. Varsinais-Suomen luonnonsuojeluyhdistys.
 Mustakallio, P. (1966): Lounais-Suomen sublinnustossa tapahtuneista muutoksista. - Ornis Fennica 18 (2): 70-76.

KUUDEN LINTULAJIN ESIINTYMISESTÄ RYMÄTTYLÄN AASLALLA

LENNART SAARI

Tutkimus käsittelee kuuden lintulajin - uuttukyyhkyn, sirittäjän, pensastaskun, keltavästäräkin, pikkulepinkäisen ja peltosirkun - esiintymistä Rymättylän kunnassa sijaitsevalla Aaslan saarella² (atlasruudut 669:21 ja 669:22). Saaren maapinta-ala on 15,55 km². Biotooppivalikoima on tutkimusalueella monipuolinen vaihdellen karuista kalliomännikköistä reheviin lehtoihin. Selvityksen kohteeksi on lajit valittu siten, että niiden seuranta on ollut verrattain helppoa. Tutkittujen lajien parimäärät ovat joko vähäiset tai sitten lajit esiintyvät elinympäristöissä, joissa ne voidaan laskea kohtuullisella työpanoksella. Lisäksi pensastaskun ja keltavästäräkin kannanvaihteluja voidaan seurata laskemalla yhteen päiväsumat syysmuuton ajalta.

Omia muistiinmerkittyjä havaintoja on tutkimusalueelta vuosilta 1966 - 77. Tämän lisäksi olen tiedustelemalla saanut joitakin havaintoja aikaisemmilta vuosilta.

Vuosina 1966 - 74 havainnointi on ollut ajoittaista tai havaintojen muistiinmerkintä puutteellista. Koulunkäynti, opiskelu ja varusmiespalvelu ovat haitanneet havainnointia. Vuodelta 1966 on vain lajilista sekä muutamia syysmuuttohavaintoja; vuodelta 1967 päivittäinen lajilista ajalta 1.1. - 31.5.. Kesällä ei kovin yksityiskohtaista havaintojen muistiinmerkitsemistä. Vuonna 1968 aktiivista retkeilyä keuhkolla ja kesällä, mutta vähemmän aktiivista havaintojen kirjaamista. Vuodelta 1969 kesällä aktiivista retkeilyä, mutta havaintojen muistiinmerkitseminen puutteellista. Vuonna 1970 havaintoja lähinnä vain elokuulta ja vuonna 1971 elokuun lopulta syyskuun puoleenväliin johtuen lintututkimuksistani Lapissa. Vuodesta 1971 lähtien olen merkinnyt muistiin päivittäin havaitut lintulajit ja yksilömäärät. Vuosi 1972 on parhaiten havainnoitu ennen varsinaista tutkimuskautta 1975 - 77. Retkeilin alueella kesä- elokuussa, mutta varsinaista reviiirkartoitusta en kuitenkaan tehnyt. Vuonna 1973 retkeilyä pääasiassa heinäkuun puolesta välistä elokuun puoleenväliin (alkukesän olin Lapissa) ja vuonna 1974 suoritin varusmiespalveluni, joten havainnot rajoittuvat pääasiassa muutamiksi viikonlopuiksi. Vaikka havaintosarjat kyseisiltä vuosilta eivät ole läheskään aukottomat ovat ne kuitenkin vertailuaineistona.

Vuosina 1975 - 77 havainnoin Aaslalla systemaattisesti. Retkeilyä on kussakin kuussa ollut vähintään 14, keskimäärin noin 20. Tutkimusalue on pyritty kattamaan mahdollisimman hyvin. Tutkittujen lajien kohdalla olen merkinnyt muistiin reviiirit sekä tarkat yksilömäärät päivittäin. Reviiirit olen merkinnyt kartalle ja siitä olen laskenut parimäärät.

Havainnointityössä minua ovat avustaneet isäni Keijo Saari koko tutkimusajalta, veljeni Kaj Saari pääosin 1960-luvun loppupuolella

sekä opiskelijat Martti Aarnio ja Tiina Notko vuonna 1975, Martti Osara 1976 ja Eero Perttunen 1977. Heille kaikille lausun täten kiitokseni. Omat tutkimukseni vuosilta 1975 - 77 on rahoittanut Helsingin yliopisto.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on osoittaa, miten säännöllinen havainnointi samalla alueella usean vuoden aikana voi antaa hyödyllistä tietoa eri lajien esiintymisestä ja kannanvaihteluista. Tällaisia havaintosarjoja on julkaistu valittavan vähän. Monella lintuja kauan tarkkailleella löytyy vastaavanlaisia aineistoja. Tällä tavoin saadaan arvokkaille havainnoille käyttöä. Lintujen seuranta tutkimuksissa nämä havaintosarjat ovat tärkeitä. Vertaan omia tuloksiani Pohjolan Linnut Värikuvin (PLV) antamiin tietoihin (von Haartman ym. 1963 - 72).

1. Uuttukyyhky

Uuttukyyhkykannoissa on Aaslalla tapahtunut suuria muutoksia viime vuosikymmeninä. Vanhempi sukupolvi tuntee uuttukyyhkyyn hyvin. Lajin kanta on vielä 1930-luvulla ollut runsas, jopa niin, että sitä pidettiin lähes "maanvaivana" sen valloittaessa telkänpöntöt. Karkeana arviona on minulle kerrottu, että noin seitsemässä telkänpöntössä kymmenestä oli uuttukyyhky asukkaana. Uuttukyyhky oli silloin sepelkyyhkyä selvästi runsaslukuisempi. Vähenneminen alkoi tiettävästi sotien jälkeen (Keijo Saari ja Mauno Mäntynen, suullinen tiedonanto). 1960- ja 1970-luvuilla kiinnitettiin uuttukyyhkyyn jälleen huomiota Aaslalla. Kanta oli tällöin heikko verrattuna tietoihin aikaisemmasta esiintymisestä. Ismo Lahtosella ja minulla on tiedossa yhteensä neljä pesintää alueelta 1960-luvulta, vuosina 1961, 1965 - 67 (touko- heinäkuussa). Vuonna 1967 uuttukyyhky havaittiin muuttoaikana maalisi- huhtikuussa viitenä päivänä sekä myöhemmin pesivänä, 1968 neljänä päivänä huhti- toukokuussa, 1969 kolmena päivänä (yht. 4 yks.) huhti- toukokuussa, 1970 kolme havaintopäivää huhti- toukokuussa, 1971 ainoa yksilö 23.4., vuonna 1972 puuttui täysin, 1973 pientä elpymistä: huhti- kuussa mm. yksi huhuileva yksilö neljänä päivänä alkaen 18.4., vuonna 1974 havaittu kerran touko-, heinä- ja lokakuussa. Näinä vuosina on havainnointitehokkuus ollut vaihtelevaa, mutta kuitenkin olen näinäkin vuosina retkeillyt kunakin vuonna yhteensä muutaman viikon keväällä ja kesällä.

Havainnoista näemme, että kanta on todella ollut aallonpohjassa: vuosina 1968 - 71 havaintoja vain kevätkuuton ajalta, 1972 puuttui täysin, 1973 yksi reviiiri keväällä ja 1974 nähty jo kesäläkin.

Varsinaisena tutkimuskautena havaittiin ensimmäinen muutolta palannut uuttukyyhky Aaslalla 7.2.1975. Kyseessä lienee varhaisin kevätkuuttohavainto Suomessa. Taulukossa 1 esitetään uuttukyyhkyyn saapumis- ja lähtöajat tutkimusalueella. Taulukossa 2 esitetään kuukausittain havaitut uuttukyyhkyt määrät alueella. Vuonna 1975 nähtiin uuttukyyhkyä pääasiassa muuttoaikoina: keväällä viimeiset 20.4. ja 22.5., syksyllä ensimmäiset 4.8. ja 21.8. Tältä vuodelta on ilmoitettu pesäläyöt, vaikka vuosiluvun suhteen onkin pientä epävarmuutta (saattoi olla myös 1974). Yhtään huhuilevaa yksilöä ei tosin kuultu koko vuonna, mikä osoittaa sen, että laji on hyvin vaikeasti havaittavissa kannan ollessa pieni.

Vuonna 1975 oli kevätkuutto parhaimmillaan huhtikuussa, syyskuussa- lokakuussa, viimeiset yksilöt nähtiin vielä marraskuussa. Vuonna 1976 uuttukyyhkyä havaittiin alueella huhtikuusta lokakuuhun ja huhuilejoita kuultiin 17.5. - 16.8. välisenä aikana kahdeksalta elinpiiriltä (taulukko 3), mutta suorannaisia todisteita pesinnästä ei löytynyt. Yhdeltäkään elinpiiriltä ei kuultu huhuileva kuin yhtenä kuukautena. Eniten yksilöitä havaittiin vuonna 1976 syyskuussa.

Vuonna 1977 uuttukyyhkyä havaittiin 10.3. - 18.10. välisenä aikana, huhuilepaikkoja oli yhteensä yhdeksän (ajalta 25.4. - 29.7.), joista kesäkuussa peräti kuudelta reviiiriltä. Toukokuussa havaittiin uuttukyyhky lähtemässä todennäköisesti pesältä ja elokuussa ammuttiin pesivä yksilö (linnun kupuraubaset olivat kehittyneet). Pesiviä pareja oli siis todennäköisesti vähintään kaksi.

Uuttukyyhkykanta on ilmeisesti vahvistunut tutkimusalueellani vuosina 1975 - 77. Vuonna 1975 en havainnut uuttukyyhkyä lainkaan kesä- heinäkuussa, mutta seuraavina vuosina uuttukyyhkyä havaittiin jo läpi kesän. Mikäli vuoden 1977 kaikki huhuileijat ovat eri yksilöitä saadaan Aaslan uuttukyyhkytiheydeksi 0,6 paria/km². Linja-arvioinneissa uuttukyyhkyä havaittiin vuonna 1977 ja niiden mukaan tiheys olisi 0,2 paria/km².

Uuttukyyhkyyn elinympäristöstä ei tämän tutkimuksen perusteella voi sanoa mitään lopullista. Tuntuu siltä, että kolopuut tai pöntöt ovat itse pesimäbiotooppia tärkeämmät. Jonkinlainen keskittymä on kuitenkin ollut Soronpohjajärven ympäristössä.

2. Sirittäjä

Sirittäjä saapuu Aaslalle yleensä ennen toukokuun puoltaväliä (taulukko 1; saapumistilastoja tarkasteltaessa on otettava huomioon, että ne osoittavat pahimmassa tapauksessa vain sen, milloin havainnoitsija itse on saapunut paikalle!). Varhaisin havainto on 3.5.1968. PLV:n mukaan sirittäjä saapuu Askaisiin 29.4. - 22.5., keskimäärin 12.5. Viimeiset havainnot kesällä on tehty yllättävän varhaisessa vaiheessa, myöhäisin havainto on 9.7.1977. Viimeiset havainnot ovat koskeneet lauluvia yksilöitä paitsi vuonna 1972, jolloin kuulin laulua viimeisen kerran 27.6.

PLV mainitsee, että laulukausi päättyy kesä- heinäkuun vaihteessa, jota omat havaintoni tukevat, mutta saman lähteen mukaan kuullaan sirittäjän syyslaulua heinäkuun lopulla ja elokuun alussa. Tätä en ole Aaslalla havainnut.

Syysmuutosta ei Aaslalla ole havaintoja. Epäselvää on, lähtevätkö sirittäjät heti laulukauden päätyttyä pois alueelta vai ovatko linnut vain niin vaikeasti havaittavissa ääntelyn loputtua. PLV:n mukaan muuttokausi alkaa elokuun alussa, päämuuton ollessa kuun puolivälissä.

Pesivä kanta on vaihdellut vuosittain kymmenen parin molemmin puolin. Neljältä vuodelta ovat parimäärät/laulavat koiraat tiedossa. Vuonna 1972 havaittiin laulava koiras kuudella elinpiirillä, vuonna 1975 seitsemällä, 1976 kolmella ja 1977 yhdellä elinpiirillä. Vuosi 1972 ei ole aivan vertailukelpoinen,

koska havainnointi alkoi silloin vasta kesäkuun alussa (muina vuosina ennen toukokuun puoltaväliä), enkä retkeillyt yhtä tasaisesti eri puolilla saarta kuin vuosina 1975 - 77. Vm. vuosilta on mukaan saattanut tulla joitakin läpimuuttavia koiraita, vuonna 1977 tällaisiksi tulkittiin kaksi, joten vakituksia reviierejä oli tällöin yhdeksän kappaletta (taulukko 3).

Reviirit ovat yleensä sijainneet lehdossa tai puhtaissa lehtimetsissä. Poikkeuksina yksi reviiiri vuonna 1972 rehevässä kuusikossa, vuonna 1976 kaksi reviiiriä kuusikossa/kuusivaltaisessa sekametsässä ja vuonna 1977 kaksi reviiiriä valoisassa lähinnä MT-männikössä, jossa aluspuustona kasvoi useita muutaman metrin mittaisia koivuja. Tilapäisiksi tulkitut reviiirit olivat lehtimetsässä ja kuusivaltaisessa sekametsässä. Sirittäjällä on taipumus hakeutua samoihin reviiireihin kuin edellisinä vuosina. Soronpohjajärven ympärillä on niin kauan kuin muistan havaittu vuosittain 1-3 reviiiriä ja Sydänmaaajärvellä vuosina 1972, 1975 - 77 1-2, nimenomaan lehtimetsissä. Puhtaat lehtimetsäreviiirit ovat olleet ylivoimaisena enemmistönä (vuosina 1972, 1975 - 77 31 tapausta lehtimetsässä, muissa biotoopeissa 6).

PLV:n mukaan sirittäjä asustaa tuoreissa, hyväkasvuissa keski- ja täysi-ikäisissä metsissä, joissa ei ole kovin runsaasti pensastoa ja aluskasvillisuutta. Ensi sijalla ovat keskitiheät lehti- ja lehtipuuvallaiset sekametsät, mutta laji pesii myös vanhoissa, hämyisissä lehdossa ja rehevissä kuusikoissa. Elinympäristön valinnassa näyttää olevan alueellisia eroja. Merensaaristossa esiintyminen rajoittuu vain suurille metsäsaarille.

Vaikka oma aineistoni on pieni, näyttää siltä, että lehtimetsät ja varsinkin lehdot olisivat suosituimmat elinympäristöt Aaslalla ja vasta kun nämä ovat vallatut, joutuu sirittäjä tyytymään vähemmän mieluisiin elinpiireihin, havupuuvallaisiin metsiin. Johtopäätökseni saattaa tosin olla liian hätäinen. Yleisesti tunnettua on, että päälevinneisyysalueen ulkopuolella useat lintulajit esiintyvät vaateliaampina kuin itse päälevinneisyysalueella, jossa tiheän kannan aiheuttama populaatiopaine pakottaa osan kannasta hakeutumaan heikommille elinpiireille. Varsinaista yhdyskuntapesintää ei Aaslalla ole myöskään todettu. PLV:n mukaan sirittäjä on kaakkoinen laji, joten lounainen saaristomme voi olla päälevinneisyysalueen ulkopuolella.

3. Pensastasku

Pensastasku saapuu Aaslalle huhti- toukokuun vaihteesta alkaen. Taulukosta 1 näemme, että varhaisin havainto on tehty 28.4.1968. PLV:n mukaan pensastasku saapuu Poriin 27.4. - 15.5. välisenä aikana, keskimäärin 6.5. Kevätmuutto päättyy 5. - 10.6.

Havaintosarja syksyn viimeisistä yksilöistä on luotettavampi kuin kevään ensimmäisistä. Myöhäisin havainto on tehty 29.9. PLV:n mukaan muutto päättyy valtaosaltaan syyskuun puolessavälissä.

Syysmuuton alun toteaminen ei ole yleensä kovin helppoa, mutta pensastaskulla tehtävä ei ole saaristossa ylivoimainen. Muutto-kauden alettua pensastaskut esiintyvät myös huomattavasti kivem-

mällä maalla kuin pesimäaikoihin, usein pelloilla kaukana rantaniityiltä. Taulukosta 4 näemme syysmuuton alkamisiksi tulkitut havainnot. Syysmuutto alkaa heinä- elokuun vaihteessa. Luotettavimmat havainnot on tehty vuosina 1972 - 77. PLV:n mukaan syysmuutto alkaa saaristossa n. 5.8.

Toisaalta on huomattava, että pesivä kanta on hävinnyt alueelta jo aiemmin. Viimeiset yksilöt on Aaslalla havaittu reviiireilläään seuraavasti: 14.7.1972, 20.7.1973, 23.7.1974, 15.7.1975, 24.7.1976 ja 28.7.1977.

Syysmuuttajien lukumäärissä on tapahtunut laskua, vaikka havainnointiteho on noussut. Verrattain epäsuunnallisina havainnointisyksyinä 1969 - 1971 havaittiin 45 - 97 yksilöä. Vuonna 1972 157 ja 1973 190 yksilöä vuosina 1975 - 77 lukumäärät olivat vähentyneet noin 100 yksilöön (taulukko 4), siitäkin huolimatta, että havainnointitehokkuus nousi huomattavasti. Päivittävät suurimmat yksilösummat antavat myös viitteitä siitä, että läpimuuttajien määrissä on tapahtunut laskua (taulukko 4). Hyviä vuosia ovat olleet 1967, -69 ja -73. Muuton huippu sattuneen keskimäärin elokuun loppupuolelle.

Pensastaskun laulukausi Aaslalla vaikuttaa epäsuunnalliselta. Viimeiset laulavat yksilöt on merkitty eri vuosina muistiin seuraavasti: 24.6.1972, 2.6.1974, 4.6.1975, 2.7.1976 ja 3.6.1977. PLV:n mukaan laulukausi päättyy kesä- heinäkuun vaihteessa.

Pesivän kannan vahvuus on ollut alun toistakymmentä paria vuosina 1975 - 77 (taulukko 3). Enimmillään vuonna 1976, jolloin Aaslalla oli 14 reviiiriä pääsaarella ja yksi lähisaarilla. Vuosilta 1972 ja -73 ei ole olemassa yhteenlaskettuja reviiirimääriä, mutta on ilmeistä, että pesivä kanta on ollut ainakin yhtä suuri, koska näinä vuosina havaittiin parhaina päivinä 4 ja 6 reviiiriä.

Reviirit ovat valtaosaksi sijainneet rantaniityillä tai niiden välittömässä läheisyydessä. Ruohokasvillisuus on korkea ja alueella esiintyy usein pientä katajaa. Erityinen keskittymä on ollut Paskalahden tulvaniityillä. Vain kuusi reviiiriä 50:stä vuosina 1972 - 77 on sijainnut pensaikkoisilla niityillä kauempana rannasta, mutta kuitenkin viljelysmaan välittömässä tuntumassa. Joukossa on tällöin saattanut olla myös läpimuuttavia yksilöitä tilapäisillä reviiireillä. Liian voimaperäinen laidunnus haittaa ilmeisesti pensastaskua.

Muuttoaikoina pensastasku ilmestyy peltoaukeille tulvaniitytjen ohella. Muuton alkaminen syksyllä on todettu siten, että ensimmäiset pensastaskut ilmaantuvat heinä- elokuun vaihteessa pelloille kaukanakin rantaniityiltä.

PLV:n mukaan pensastaskun elinympäristöinä ovat pensaikkoiset rantaniityt, metsien myrskytuhoalueet, paloaukeat, harvapuiset rämeet ja nevan reunavyöhykkeet. Merensaaristoissa laji on erityisen harvalukuinen. Viljelysmailla laji on yleisempiä koko maassa. Pesii mielellään harvoina ryhminä. Aaslan havainnot osoittavat, että pensastasku on saaristossa harvalukuinen. Ylivoimaisesti suosituin elinympäristö Aaslalla ovat rantaniityt, joilla aluskasvillisuus on korkea ja joilla esiintyy pientä katajaa.

4. Keltävästäräkki

Keltävästäräkki saapuu Aaslalle toukokuun alussa. Aikaisin havainto on 3.5.1968 (taulukko 1). Kevätmuuttoaikana laji on tutkimusalueella hyvin vähälukuinen. Vuonna 1976 kuusi muuttavaa ja vuonna 1977 vain kaksi. Pesimäpiireilleen tulvaniityille keltävästäräkit saapuvat huomaamattomasti. Laji esiintyy muuttoaikoina keuhällä välillä pelloillakin. PLV:n mukaan keltävästäräkki havaitaan Turussa keuhällä jo 18.4. - 1.5. eli selvästi aiemmin kuin Aaslalla.

Syysmuutto päättyy syyskuun lopulla, myöhäisin havainto 28.9.1975 (taulukko 1). Syysmuutto alkaa yleensä elokuun alkupäivinä (taulukko 4). Vuonna 1974 syysmuutto on saattanut alkaa aiemmin kuin taulukko ilmoittaa, koska jo 28.7. havaittiin noin 20 yksilöä Etelälahden tulvaniityillä.

Keltävästäräkin syksyiset muuttosumat ja suurimmat vuosittaiset päiväsummat ilmenevät taulukosta 4. Päämuutto ajoittuu yleensä elokuun loppuun - syyskuun alkuun. Sekä muuttosumat että suurimmat päiväsummat ovat pienentyneet. Ottaen huomioon erot havainnointitehokkuudessa on todennäköistä, että läpimuuttavien keltävästäräkien määrässä on tapahtunut laskua ainakin vuodesta 1968 lähtien (vuosi 1974 huonosti vertailukelpoinen, vuodesta 1975 alkaen tehohavainnointia). Erityisen hyvä vuosi on ollut 1968 ja huonoin toistaiseksi 1977. Keltävästäräkkiä on seurattu verrattain tarkasti vuodesta 1968 lähtien.

PLV:n mukaan syysmuutto on vilkasta etelärannikolla ja niukkaa länsirannikolla sekä Ahvenanmaalla. Syysmuuton alku on Yyterissä ja Etelä-Suomen sisämaassa n. 5.8., Ahvenanmaan saaristossa vasta 10. - 15.8. Aaslan havainnot sopivat paremmin yhteen Yyterin kuin Ahvenanmaan havaintojen kanssa. Viimeiset yksilöt on Yyterissä havaittu 30.8. - 28.9. ja Signilskärillä 20. - 27.9.

Pesimäympäristönsään keltävästäräkki suosii tulvaniityjä. Laidunnuksella lienee edullinen vaikutus lajin pesintään. Etelälahden pesimäpiirit sijaitsevat lehmälaitumella. Mikäli laidunnus loppuu, saattaa keltävästäräkkikanta vähetä. Pensastaskulle puolestaan laidunnuksen loppuminen lienee edullista.

Reviirillään keltävästäräkki pysyy heinäkuun loppuun tai elokuun alkuun. Viimeiset yksilöt reviiireillään on havaittu seuraavasti: 24.7.1972, 29.7.1973, 28.7.1974 (n. 20 yks., muuttavia?), 3.8.1975, 5.8.1976 ja 5.8.1977. Muutamina vuosina on havaittavissa tietty aikaväli viimeisten paikallisten yksilöiden ja ensimmäisten muuttajien välillä (esim. 1972 - 73), mutta toisinaan tällaista aikaväliä ei ole havaittu (esim. 1975 - 76). Muuton alettua ei enää voida erotella paikallisia yksilöitä muuttavista. Yleensä ensimmäiset muuttavat yksilöt on todettu siten, että lajia esiintyy pienissä parvissa pelloilla kaukana tulvaniityiltä. Varsinkin pesimäkauden lopussa saattavat jotkut keltävästäräkit käydä pelloilla, mutta siinä tapauksessa nämä pelot ovat tulvaniityjen välittömässä läheisyydessä. Muuton alettua keltävästäräkkiä esiintyy sekä pelloilla että tulvaniityillä.

Varsinaista laulukautta ei keltävästäräkillä tunnu Aaslalla olevan. Tilapäisesti voi laulua kuulla, mutta tätä tapahtuu verrattain harvoin.

Keltävästäräkin parimäärät ovat vuosina 1975 - 77 vaihdelleet rajoissa 7 - 9 (taulukko 3). Suuria muutoksia ei pesivien parien määrässä liene koko tutkimusajanjaksona tapahtunut. Etelälahden perukassa esiintyy pysyvä ja Aaslan oloihin verrattuna suuri parien keskittyminen.

Keltävästäräkki on PLV:n mukaan alkuperäinen avosoiden lintu. Soilta laji on siirtynyt viljelysmaalle ja pesii niillä yleisesti koko maassa. Laji vaatii verraten suuria peltopinta-aloja ja kosteaa maata. Tyypillisin se on vehmailla rantahainpelloilla ja usein osa elinpiiriä on silloin luonnonvaraista vesijättöluhtaa. Keltävästäräkki puuttuu lähes täysin pesivänä Ahvenanmaalta mutta tyhjiä käsittää vain Ahvenanmaan ja lounaisen saariston. Lounaisrannikon merenlahdilla keltävästäräkki pesii yleisenä.

Aaslan havainnot tukevat tietoa, että keltävästäräkki on harvalukuinen lounaisaaristossa. Pesimäpiirit sijaitsevat yksinomaan vesijättömailla. Näiden elinympäristöjen vähälukuisuus saattaa olla esteenä keltävästäräkin runsastumiselle alueella.

5. Pikkulepinkäinen

Pikkulepinkäinen saapuu Aaslalle suunnilleen toukokuun puolenvälin tienoilla. Laji on vaikeasti havaittavissa keuhällä, eikä läpimuuttoa alueella juuri näy. Mahdollinen läpimuuttaja havaittiin tosin 29.5.1976. Varhaisin yksilö Aaslalla havaittiin 8.5.1968 (taulukko 1). Askaisiin pikkulepinkäinen saapuu 10. - 27.5. (PLV).

Syysmuuton alku on vaikeasti määritettävissä. Linnut häipyvät pesimäpiireiltään huomaamattomasti eikä muuttoparvia ole havaittu. Viimeiset yksilöt havaitaan yleensä syyskuun toisella kolmanneksella mutta muutamia myöhäisempiä havaintoja tunnetaan - myöhäisin 22.9.1973 (taulukko 1). Syyskuussa havaitaan valtaosaksi (yksinomaan?) naaraspukuisia lintuja, todennäköisesti nuoria yksilöitä. PLV:n mukaan syysmuutto alkaneen elokuun alussa ja vanhat linnut häviävät ennen kuin loppua. Viimeiset nähty Yyterissä 24.8. - 1.10.

Pikkulepinkäinen on pesivänä lajina tässä kirjoituksessa käsitellyistä lajeista runsaslukuisin. Parimäärät ovat vaihdelleet 30 - 60 välillä vuosina 1975 - 77 (taulukko 3). Tänä aikana on ollut havaittavissa laskusuuntaus. Pidemmällä aikavälillä parimäärä lienee pysynyt suunnilleen samoissa rajoissa päätellen suurimmista havaituista päiväsummista eri vuosina.

Pikkulepinkäinen on vaikeasti takseerattava laji. Piileskelevien elintapojensa vuoksi se on vaikeasti havaittavissa ennen poikasten pesästälähtöä, joten kesäkuun havainnot antavat liian vaatimattoman kuvan kannan koosta. Karkeasti ottaen vasta heinäkuun puolessavälissä pikkulepinkäistä näkyy runsaasti. Kannan arviointi olisikin syytä suorittaa tällöin poikuelaskentana. Havaintojeni mukaan pysyvät pikkulepinkäiset pesimäpiireillään kunnes muuttavat alueelta kokonaan.

Allaolevassa yhdistelmässä selvitetään mitenkä elinpiirit on löydetty vuosina 1975 - 77. Luvut osoittavat kuinka monta elin-

piiriä on yhteensä löytnyt kunkin kuukauden loppuun mennessä. Elokuun summa on yhtä kuin lopullinen parimäärä.

	Vuosi 1975	1976	1977	
Kuukausi				
toukokuu	6	6	13	reviiriä
kesäkuu	19	18	19	"-
heinäkuu	47	34	35	"-
elokuu	60	43	39	"-

Pikkulepinkäisen laulukausi on epämääräinen. Laulavia koiraita on merkitty muistiin 21.6. ja 11.8.1972, 2 laulavaa 14.7.1973, 2 laulavaa 18.5.1975 sekä laulava viitenä päivänä 2. - 9.6.1976 ja 25.5.1977.

Elinympäristönä ovat valoisat niityt tai harvat metsät, joissa kasvaa runsaasti katajaa. Esiintyy harvassa metsässä mielellään eteläpuoleisilla rinteillä, tai peltojen pientareilla missä on runsaasti katajaa sekä tiheissä puutarhoissa. Kataja on ilmeisesti tärkein puista ja pensaista. Karttaa sulkeutunutta hyväkasvuista metsää, jossa pensaskerros on vähäinen.

PLV:n mukaan pikkulepinkäinen on aurinkoisten - lehtipensaikka, katajikko tai kuusennäreitä kasvavien - aukoiden, hakamäkien ja piennarten lintu sekä pellonreunoissa, puutarhoissa että hakkuualueilla. Lounaisessa saaristossa luonteenomainen pensaikeisten merenluotojen asukkaana. Elinympäristöltä vaaditaan pensaita tai risukasvoja, aurinkoisia aukeita ja sopivia tähytyspaikkoja. Aaslan havainnot sopivat hyvin yhteen yllämainitun kuvauksen kanssa.

PLV mainitsee pikkulepinkäisen kokonaiskannan olevan mustapääkertun tai käenpiian luokkaa. Kapealla vyöhykkeellä Ahvenanmaalla ja etelärannikolla laji on melko runsaslukuinen. Vuosittaiset kannanvaihtelut ovat melkoiset.

Aaslalla pikkulepinkäinen ohittaa runsaudessaan selvästi sekä mustapääkertun että käenpiian. Aaslan kanta kuuluu vahvaan Ahvenanmaan - etelärannikon kantaan.

6. Peltosirkku

Peltosirkku saapuu Aaslalle toukokuussa (taulukko 1). Varhaisin havainto on 3.5.1968, mutta esim. vuonna 1977 ensimmäinen yksilö havaittiin vasta 20.5., vaikka sinä vuonna retkeilin alueella 7.5. lähtien. PLV:n mukaan peltosirkku saapuu Helsinkiin 25.4. - 8.5. välisenä aikana, eli aikaisemmin kuin Aaslalle.

Viimeiset yksilöt Aaslalla havaitaan yleensä elo- syyskuun vaihteessa (taulukko 1). Muutto on vähäistä, parhaimpina syksynä on tilastoitu ainoastaan 16 yksilöä (taulukko 4). Varsinaista yömöön seuranta ei tosin ole tehty, joten pienet yksilömäärät selittyvät osaksi sillä. Mikäli tämän aineiston puitteissa voidaan päämuutosta puhua, se keskittyy elokuun loppupuolelle, kolmena vuonna päivämäärälle 24.8. Muutto alkaa Aaslalla suunnilleen elokuun puolessavälissä tai vähän sitä ennen (vuosina 1972 - 77). PLV:n mukaan syysmuutto alkaa saaristossa

hyvin täsmällisesti 10. - 15.8. välisenä aikana ja päättyy Signilskärillä ja Lågskärillä syyskuussa.

Pesivän kannan vahvuudeksi on vuosina 1975 - 77 saatu 17 - 22 paria, (taulukko 3). Aikaisemmilta vuosilta ei reviirien yhteismäärää ole laskettu, mutta suurimpien havaintujen päiväsummien perusteella kanta lienee pysynyt saman suuruisena koko tutkimusjakson ajan.

Laulukausi kestää saapumisesta kesäkuun lopulle - heinäkuun lopulle: 15.7.1972, 30.7.1973, 23.6.1974, 10.7.1975, 23.6.1976, 9.7.1977. Syksyllä on laulava yksilö merkitty muistiin kolmasti 21.8.1970, 19.8.1972 ja 8.8.1973, ilmeisesti muuttomatalla pysähtyneitä yksilöitä. Reviireillä ei peltosirkkuja ole tutkimusvuosina 1975 - 77 havaittu 10.7. jälkeen, viimeiset 10.7., 6.7. ja 9.7.

PLV:n mukaan laulukausi kestää saapumisesta heinäkuun alkuun. Aaslalta on siis muutamia huomattavasti myöhäisempiä havaintoja.

Elinympäristönä Aaslalla ovat lähes yksinomaan peltoaukeat. Peltopinta-alan ei tarvitse olla kovin suuri, vaikka laji tuntuikin karttavan pienimpiä erillisiä metsäpeltoja. Peltosirkut ovat keskittyneet voimakkaasti Aaslan itäosiin, atlasruudun 669:22 puolelle, kuten myös keltavästäräkki ja pensastasku. Peltosirkku esiintyy vuodesta toiseen erällä vakiopaikoilla. Laji on tyypillinen metsänreunan lintu, joka viihtyy parhaiten metsän ja pellon vaihtumisvyöhykkeessä.

PLV:n mukaan peltosirkku on suurten ja keskisuurten peltoaukeiden ja niitty maiden lintu, joka kykenee tyytymään puhelinlankoihin, ladonkattoihin ja yksinäisiin puihin ainoana korokkeina lakeuksille. Suosituimpina ovat kuitenkin pensaita ja puita kasvavat peltosaarekkeet, puukujanteet yms.

7. Yhteenveto

Tutkimukseen valittiin lajit siten, että seuranta ei olisi ylivoimainen tehtävä. Vähälukuisia lajeja on helpompaa tutkia kartoitusmenetelmän avulla kuin runsaslukuisia. Myös ne lajit, joiden muuttoaikaista esiintymistä on helppo seurata, ovat sopivia tutkimuskohteita. Kannanvaihteluista saamme tietoa sekä reviirikartoituksella että läpimuuttavien yksilömäärien seuraamisella eri vuosina.

Pesivissä kannoissa on varsinkin uuttukyyhkyn kohdalla tapahtunut muutoksia. Lajin väheneminen, joka alkoi alueella sotien jälkeen, saavutti aallonpohjansa vuonna 1972, jonka jälkeen on tapahtunut elpymistä. Sirittäjän ja peltosirkun lukumäärissä ei liene tutkimusjakson aikana tapahtunut suuria muutoksia. Pikkulepinkäisellä vuosittaiset kannanvaihtelut voivat olla melkoisia, mutta pitempiä aikalaisia runsastumisia tai vähenemisiä ei tämän tutkimuksen puitteissa voida osoittaa. Pensastaskun ja keltavästäräkin pesivien parien määrät ovat ilmeisesti pysyneet tasaisina, mutta läpimuuttavien yksilöiden määrissä on tapahtunut vähenemistä varsinkin keltavästäräkillä. Muutonaikainen väheneminen tietyllä alueella ei välttämättä johdu kannan vähenemisestä muulla, vaikkakin tämä syy on todennäköisin. Muuttoreiteissäkin saattaa tapahtua muutoksia.

Taulukko 1: Kevään ensimmäiset ja syksyn viimeiset havainnot kuudesta lintulajista Aaslalla.

	1966	67	68	69	70	71
<u>Kevätmuutto</u>						
uuttukyyhky	-	14.3.	29.4.	6.4.	20.4.	23.4.
sirittäjä	31.5.	-	3.5.	18.5.	-	-
pensastasku	15.5.	7.5.	28.4.	-	29.4.	30.5.
keltavästäräkki	-	8.5.	3.5.	17.5.	9.5.	7.5.
pikkulepinkäinen	15.5.	23.5.	8.5.	18.5.	29.5.	29.5.
peltosirkku	-	28.5.	3.5.	17.5.	-	29.5.
<u>Syysmuutto</u>						
uuttukyyhky	-	-	-	-	-	-
sirittäjä	-	-	-	-	-	-
pensastasku	-	26.8.	5.9.	7.9.	28.8.	11.9.
keltavästäräkki	24.8.	3.9.	9.9.	5.9.	29.8.	12.9.
pikkulepinkäinen	-	-	4.9.	8.9.	29.8.	10.9.
peltosirkku	-	-	5.9.	5.9.	28.8.	31.8.

	1972	73	74	75	76	77
<u>Kevätmuutto</u>						
uuttukyyhky	-	18.4.	18.5.	7.2.	8.4.	10.3.
sirittäjä	2.6.	27.5.	18.5.	14.5.	14.5.	8.5.
pensastasku	3.6.	25.5.	18.5.	1.5.	14.5.	11.5.
keltavästäräkki	7.5.	7.5.	20.5.	14.5.	14.5.	8.5.
pikkulepinkäinen	2.6.	25.5.	1.6.	18.5.	17.5.	9.5.
peltosirkku	1.6.	25.5.	18.5.	14.5.	14.5.	20.5.
<u>Syysmuutto</u>						
uuttukyyhky	-	-	6.10.	10.11.	16.10.	18.10.
sirittäjä	4.7.	-	-	30.6.	2.7.	9.7.
pensastasku	28.8.	22.9.	10.9.	29.9.	7.9.	13.9.
keltavästäräkki	25.9.	23.9.	10.9.	28.9.	11.9.	22.9.
pikkulepinkäinen	27.8.	22.9.	9.9.	20.9.	10.9.	10.9.
peltosirkku	27.8.	16.8.	-	26.8.	24.8.	23.8.

Huom! Vuosi 1972 on heikoimmin vertailukelpoinen. Alueelle on saavuttu silloin vasta kesäkuun alussa.

Taulukko 2: Kuukausittain havaitut uuttukyyhkymäärät Aaslalla 1975 - 77. Ensimmäinen luku tarkoittaa "yksilöpäiviä", toinen havaintopäivien määrää (esim. havaitut päiväsummat 2+1+2+3 yks. = 8/4), suluissa havaittujen reviirien lukumäärä.

Vuosi	Kuukausi							Eri reviirejä yhteensä
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
1975	-	1/1	4/2	25/9	2/1	-	-	
1976	-	-	-	7/4	3/3(2)	8/7(2)	3/2(2)	
1977	-	-	18/6	11/4(2)	17/12(4)	14/10(6)	6/5(2)	

Vuosi	Kuukausi						Yht.	Eri reviirejä yhteensä
	VIII	IX	X	XI	XII			
1975	6/2	11/7	15/5	3/2	-	-	67/29	-
1976	7/5(2)	13/4	4/2	-	-	-	45/27	8
1977	1/1	5/4	7/1	-	-	-	79/43	9

Taulukko 3: Eri lajien reviirimäärät Aaslalla vuosina 1975 - 77.

	1975	1976	1977
Uuttukyyhky	-	8	9
Sirittäjä	7	13	11
Pensastasku	10	14	12
Keltavästäräkki	7	7	9
Pikkulepinkäinen	60	43	39
Peltosirkku	18	17	24

Kirjallisuus:

HAARTMAN, L. von, HILDÉN, O., LINKOLA, P., SUOMALAINEN, P. & TENOVUO, R., 1963 - 72. Pohjolan linnut värikuvin I ja II. - Helsinki. 1092 ss.

Taulukko 4: Syysmuuton alku, syksyn muuttosumma sekä päivämaksimi pensastaskulla, keltavästäräkillä ja peltosirkulla Aaslalla vuosina 1966 - 77.

	1966	67	68	69	70	71
<u>Pensastasku</u>						
syysmuuton alku	-	-	-	12.8.	20.8.	20.8.
muuttosumma	-	-	-	97	45	70
päivämaksimi	-	26.8. 50 yks	5.9. 6 yks	22.8. 50 yks	26.8. 15 yks	31.8. 10 yks
<u>Keltavästäräkki</u>						
syysmuuton alku	12.8.	22.8.	4.8.	9.8.	5.8.	20.8.
muuttosumma	-	165	1339	932	754	533
päivämaksimi	24.8. 30 yks	3.9. 40 yks	25.8. 300 yks	29.8. 150 yks	21.8. 110 yks	26.8. 70 yks
<u>Peltosirkku</u>						
syysmuuton alku	-	-	-	22.8.	21.8.	24.8.
muuttosumma	-	-	-	8	15	8
päivämaksimi	-	-	5.9. 3 yks	-	27.8. 6 yks	24.8. 5 yks
<u>1972</u>						
<u>Pensastasku</u>						
syysmuuton alku	10.8.	30.7.	4.8.	3.8.	3.8.	4.8.
muuttosumma	157	190	18	112	86	84
päivämaksimi	16.8. 30 yks	15.8. 60 yks	10.9. 9 yks	13.8. 19 yks	12.8. 16 yks	29.8. 15 yks
<u>Keltavästäräkki</u>						
syysmuuton alku	9.8.	7.8.	4.8.	6.8.	6.8.	14.8.
muuttosumma	530	481	149	629	372	232
päivämaksimi	19.8. 120 yks	16.8. 150 yks	8.9. 58 yks	11.8. 100 yks	11.8. 104 yks	5.9. 25 yks
<u>Peltosirkku</u>						
syysmuuton alku	16.8.	7.8.	-	16.8.	12.8.	5.8.
muuttosumma	5	7	-	16	13	7
päivämaksimi	26.8. 2 yks	16.8. 3 yks	-	24.8. 7 yks	24.8. 3 yks	20.8. 2 yks

Huom! Vuosi 1974 huonosti vertailukelpoinen muihin verrattuna.

VALKOSELKÄTIKAN ESIINTYMISESTÄ VARSINAIS-SUOMESSA

ANTTI KARLIN

Esitettävä katsaus perustuu Turun Lintutieteellisen Yhdistyksen (TLY) arkistohavaintoihin, joita on täydennetty lisäkyselyn avulla (TLY:n jäsentiedote 2/1979). Kyseisen arkiston havaintoja on julkaistu jonkin verran (Aaltonen 1960, Tenovuo 1961, Halttunen 1973, Karhu & Vuoko 1975, Karhu 1977, Tenovuo 1978a ja 1978b). Jo julkaistujen lisäksi tähän katsaukseen on otettu mukaan kaikki havainnot, jotka ovat tulleet tietooni 30.4.1979 mennessä. Havainnot on saatu TLY:n toimialueelta (ks. takakansi).

Kaikkiaan on tietooni tullut 61 havaintoa sekä yksi poikue- ja yksi pesähavainto. Seuraavat henkilöt ovat ilmoittaneet vähintään kaksi valkoselkätikkahavaintoa (suluisse havaintojen määrä): Risto Lemmetyinen (7), Markku Saarinen (5), Matti Halttunen (5), Lennart Saari (4), Rauno Tenovuo (4), Raimo Hyvönen (3), Heikki Halttunen (2), Eero Ketola (2), Risto Penttinen (2) ja P. Terho (2). Kaikkiaan on valkoselkätikkahavaintoja ollut tekemässä 49 henkilöä. Ilman näitä havainnoitsijoita tätä katsausta ei olisi voinut tehdä. Kiitos.

Yleistä valkoselkätikasta

Valkoselkätikka on romahdusmaisesti vähentynyt tehokkaan metsänhoidon ja metsälaiduntamisen vähenemisen seurauksena ja nykyisin se onkin koko maassa linnustomme suuri harvinaisuus (Alatalo 1972a). Sen pesimäalue rajoittuu lähinnä Päijät-Hämeeseen, joskin satunnaisia pesälöytöjä on muualtakin. Maamme valkoselkätikkakannaksi on arvioitu 20-30 paria, vaikka vuosittain löydetään alle viisi pesää (Alatalo 1972a). Lajin pesimäpaikkavaatimuksina ovat kosteapohjaiset järvenrantametsät, joita on aikaisemmin laidunnettu ja joissa on runsaasti kuolleita koivuja tai haapoja (Sarkanen 1974). Sen suosituimmat pesäpuut ovat tähän astisten tietojen perusteella olleet koivu (16 pesää), haapa (11), leppä (6) ja mänty (1) (Sarkanen 1974).

Havaintojen jakautuminen vuosittain

Taulukko 1. Määritetyt ja ilmoitetut havainnot 1956-1978.

k=koiras, n=naaras, j=nuori, numero=eikä määritystä

1956	n+3=4	1962	3k+	1=4	1968	k+ n =2	1974	j=1
1957	n+4=5	1963	k	=1	1969	k+ 2=3	1975	2k+n+j+1=5
1958	--	1964	k+	1=2	1970	3k+n+ 1=5	1976	3k+ n =4
1959	k+ 1=2	1965		1=1	1971	2k+2n+1=5	1977	k+ n =2
1960	--	1966		j+1=2	1972	k =1	1978	k+2n =3
1961	k+2n+2=5	1967	k	=1	1973	k+ n+1=3		yhteensä 61

Havainnoista on 24 koiraita, 14 naaraita ja kolme nuorta lintua. 20 tikasta ei sukupuolta ole määritetty tai tietoja ei ole saatu. Koiraan punainen päälaki helpottaa määrittystä ja voinee olla eräänä syynä määritettyjen tikkojen koirasvoittoisuuteen. Samanlainen ilmiö todettiin pikkutikkahavainnoissa (Karlin 1979).

Määritettyjen tikkojen osuus kaikista tikkahavainnoista on kasvanut merkittävästi 1950-luvulta (taulukko 2).

Taulukko 2. Sukupuolelleen määritettyjen tikkojen osuus kaikista havainnoista viisivuotiskausina.

1956-1960	27.3 %
1964-1965	61.5 %
1966-1970	69.2 %
1971-1975	80.0 %
1976-1978	100.0 %

Osasyynä määrittymisen kasvuun on varmasti se, että valkoselkätikan väheneminen tiedostettiin vasta 1960-luvulla, jolloin alkoi myös havaintojen keruu (Alatalo 1972b). Osaltaan vaikuttaa myös TLY:n tehostettu havaintojen keruu. Pikkutikalla ei tällaista kasvua ole todettu Varsinais-Suomessa, vaan määritettyjen tikkojen osuus 1967-1977 on vaihdellut keskimäärin 20-40 % välillä (Karlin 1979).

Havaintojen jakautumisesta kuukausittain

Taulukko 3. Valkoselkätikkahavainnot kuukausittain.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	yht.
koiras	2	4	3	1	3	1	1	2	3	3	-	-	23
naaras	3	2	-	1	-	1	-	-	3	1	1	2	14
nuori	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	3
ei.määr.	2	3	3	1	-	-	-	1	2	3	1	3	19
yhteensä	7	9	6	3	3	2	2	3	9	8	2	5	59

Taulukon 3. lisäksi on ilmoitettu kaksi kesähavaintoa. Tikkahavainnosta, jolloin tikka on oleskellut jollakin alueella pitemmän aikaa, on taulukkoon 3. otettu se kuukausi, jolloin tikka nähtiin ensimmäisen kerran. Eniten tikkoja on nähty helmi- ja syyskuussa, kun taas kesäajalta havaintoja on vähemmän. Päijät-Hämeessä tikkoja on vuosina 1960-1976 nähty eniten maaliskuussa (Reinikainen 1976). Varsinais-Suomessa havainnot koskevat lähinnä vaeltavia tikkoja, kun taas Päijät-Hämeessä, joka on valkoselkätikan pesimäaluetta, äänekäs soidin tapahtuu juuri maaliskuussa (Sarkanen 1978). Tikan vaellukset voivat alkaa jo heinäkuussa ja poikasetkin häipyvät pesimäalueelta syyskuun puoliväliin mennessä (Sarkanen 1974). Vaellus voi jatkua aina toukokuuhun asti (PLVK). Tässä aineistossa vaellusten vaikutus näkyy selvästi (taulukko 3). Kolmesta havainnosta on ilmoitettu vaellussuunta: Turku 29.3.1973 SE, Kustavi 7.10.1962 tuli E:stä ja jatkoi W, Kustavi 13.10.1962 tuli W:stä. Jälkimmäiset havainnot voivat koskea samaa lintua, vaikka vaellus yli Selkämerenkin lienee mahdollista. Tosin ei Isokarin, Jurmon eikä Vänön lintuasemilta eikä Ahvenanmaalta tunneta varmoja valkoselkätikkahavaintoja. Ainoa havainto ulkosaaristosta on 23.9.1958 Signilskär (PLVK) ja tässä aineistossa on yksi havainto Nauvon Sandöstä 23.8.1970. Sekä Kustavin että Nauvon havainnot ovat ulko- ja sisäsaariston rajalta. Ruotsissa valkoselkätikan tunnettu pesimäalue on juuri Kustavista länteen Keski-Ruotsissa (Ahlen & Andersson 1976).

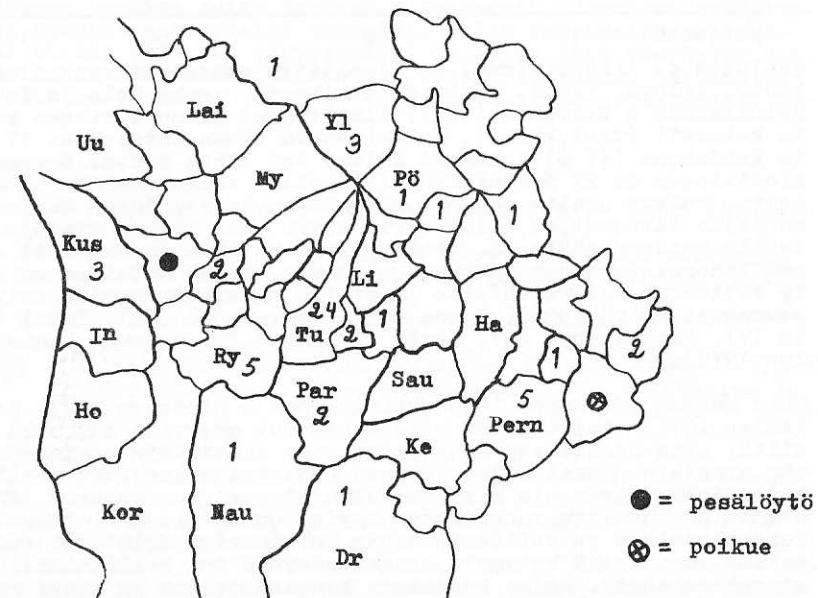
Valkoselkätikkahavainnot alueellisesti

Turun kaupungin alueella valkoselkätikka on havaittu 24 kertaa (kuva 1). Havainnoista seitsemän on tehty sekä Ruissalossa että Kaksikerrassa. Muut Turun havainnot ovat kaupungin eri puolilta. Koski TL:ssä valkoselkätikkoja on 1920-luvulla ollut vielä runsaasti, mutta sen jälkeen

tikkoja ei ole näkynyt (O.Haapanen). Tämän jälkeen on Koskella tehty yksi valkoselkätikkahavainto (kuva 1). Erityisesti kiinnittää kuvassa 1. huomiota se, ettei Naantalissa, Raisiossa, Halikossa eikä Salossa ole nähty kertaakaan valkoselkätikkaa, vaikka kyseisissä kunnissa on runsaasti lintuharrastajia. Karhumäki (1979) ei vilkkaasta retkeilystään huolimatta ole havainnut valkoselkätikkaa kertaakaan Salon seudulla. Samoin on asian laita Halikossa (Teiro 1962).

Kuva 1. Valkoselkätikkahavainnot kunnittain.

-luku ilmoittaa havaintojen määrän kunnassa 1956-78
-ks. kunnat tarkemmin takakansi

Tarkasteltavalta ajanjaksolta on ilmoitettu yksi pesälöytö ja yksi poikuelöytö. Pesä on löydetty 29.5.1959 Taivassalosta erään lahden pohjukan lepästä. Täten tunnettujen leppäpesintöjen määrä nousee seitsemään. Paikalla olivat molemmat emot ja poikaset ääntelivät pesässä (P.Terho). Poikuehavainto on vuodelta 1977 ja se on atlasi-tieto (koodi 13). Muutamia soidinta pitäviä koiraitakin on tavattu Varsinais-Suomesta vielä 1970-luvulta, joten uudet pesälöydötkään eivät liene mahdottomia.

Naapurimaakunnista on löydetty muutamia pesiä. Pohjois-Satakunnasta on pesälöytö 1960-luvulta (Alatalo 1972a). Tammelasta on pesälöytö vuodelta 1952 (PLVK), mutta 1970-luvulta tunnetaan vain yksittäishavainto (Fiskar ym. 1976). Nummelta tunnetaan vuosilta 1963-1973 kaksi havaintoa, mutta ei pesälöytöä (Halttunen 1973).

Ravinnonhankintakohteista ja suhtautumisesta muihin tikkoihin

Taulukko 4. Valkoselkätikan käyttämät ravinnonhankintakohteet.

	TLY	Sarkanen 1974	Reinikainen & Sintonen 1977	yht.	%
koivu	2	35	34	71	52.6
haapa	1	13	16	30	22.2
leppä	1	8	4	13	9.6
mänty	3	4	1	8	5.9
kuusi	4	-	-	4	3.0
muu	6	-	3	9	6.7
yhteensä	17	60	58	135	100.0

Taulukon 4. lisäksi (muu) on ilmoitettu seuraavat ruokailukohteet: kanto, jalava, tammi, puupinon tukikeppi, vanha kelo ja laho puu. Reinikainen & Sintonen (1977) ilmoittavat tikan etsineen ruokaa maasta kolmesti (taulukko 4). Kaikkiaan on tämän katsauksen 17 kohteesta kahdeksan (47 %) koskenut kuivaa tai lahoa puuta. Sarkasen (1974) aineistossa on 27 % ruokailupuista ollut osaksi tai kokonaan kuolleita, koivun osalta jopa 40 %. Jokainen haapa, jossa Sarkanen (1974) on lajin tavannut, on ollut terve elävä puu. Näiden tietojen perusteella voidaan päätellä, että valkoselkätikka on suuresti riippuvainen lahoppuista ennen kaikkea koivuista. Myös Ruotsissa on selvitetty ravinnonhankintakohteita ja siellä suosituimmuusjärjestys oli seuraava: koivu (32%), haapa (25), tervaleppä (15), tammi (11), raita (7), harmaaleppä (3), mänty (2) kuusi (3) ja muut kohteet (1) (Ahlen 1976).

Muun Suomen (Sarkanen 1974, Reinikainen & Sintonen 1977) ja Ruotsin (Ahlen 1976) aineistoissa ovat lehtipuut enemmistönä, mikä johtunee siitä, että kyseisissä aineistoissa on havaintoja pesimäajoilta. Tämän aineiston havaintojen voidaan pääasiassa koskevan vaeltavia tikkoja, jotka eivät ole niin "kranttuja" ravinnon suhteen. Tällöin niiden on havaittu ruokailevan hyvin moninaisissa biotoopeissa. Tikkahavainnoista on seitsemän tehty kulttuuriympäristöstä (pihakoivu, satama yms.) sekä kuivasta kangasmetsästä tai kalliomänniköstä, viisi sekametsästä, kolme kosteasta kangasmetsästä ja kaksi rantalepikosta. Vaellusaikana tikat ovat olleet hyvin pelottomia. Viidessä tapauksessa pakoetäisyys on ollut alle 15 metriä ja kerran tikka on ruokaillut Turussa aivan kadunreunassa välittämättä ohikulkevista ihmisistä.

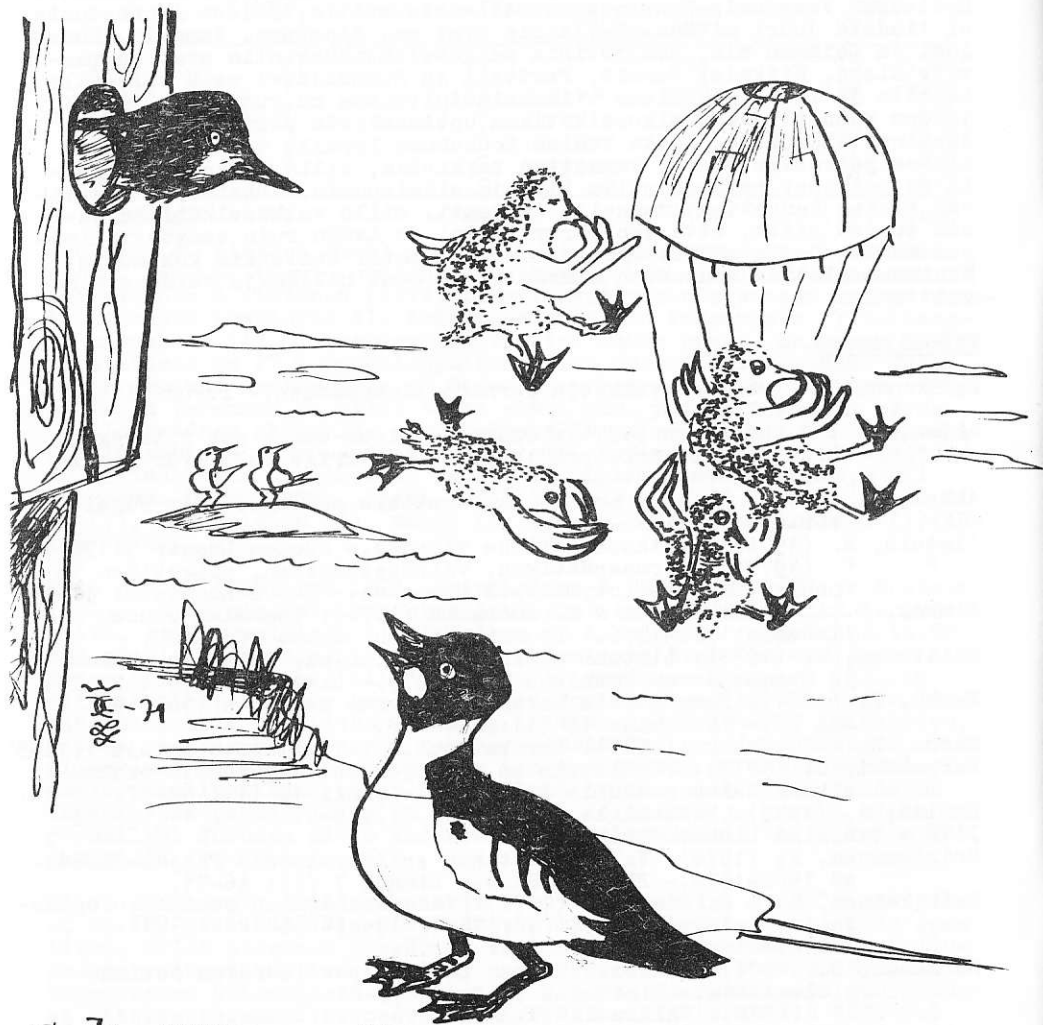
Tikat saattavat oleilla kauankin samalla alueella, kuten Rymättylässä 13.10.-20.11.1977 ja 3.1.-11.3.1978. Kyseessä voi jopa olla sama tikka, sillä molemmat havainnot koskevat naarasta. Samassa ruokailupuussa valkoselkätikka on nähty 4.1.1970 kolmisen tuntia. Eräässä tapauksessa Ruissalossa kuivuneiden kuusten muodostamassa puuryhmässä oleskeli tikka 11.11.-6.12.1956. Myöhemmällä käynnillä (23.12.) tikkaa ei enää näkynyt, mutta kuuset oli kuorittu perusteellisesti, joten ravintu loppui paikalla. Samoissa kuusissa ruokaillivat myös käpy- ja pohjantikka eikä mitään riitoja havaittu niiden välillä, vaikka valkoselkätikka ja pohjantikka olivat (6.12.) samassa puussa. Kuivuneessa kuusessa havaittiin 1.1.1971 Kaarinassa valkoselkä- ja pohjantikka. Valkoselkätikan lennähtäessä alemmas pohjantikka siirtyi nopeasti puuta ylöspäin, joten se näytti kunnioittavan isompaa sukulaistaan.

Vihjeitä valkoselkätikan etsijöille

TLY:n jäsenistöstä on vain muutama henkilö maaseudulta eikä siellä pahemmin retkeillääkään näiden jäsenten suorittamien retkien lisäksi. Kuitenkin Varsinais-Suomessa on sellaisia kuntia, joiden linnustosta ei tiedetä juuri mitään. Tällaisia ovat mm. Alastaro, Vampula, Kuusjoki ja Loimaan mlk. Realistisia valkoselkätikkakuntia ovat seuraavat: Kisko, Kiikala, Perniö, Pertteli ja Suomusjärvi sekä toisaalla Laitila ja Yläne. Kaikissa viimeksimainituissa on runsaasti järviä, joiden rannoilla on valkoselkätikan optimaalista pesimäbiotooppia. Jokainen tikankolo, josta kuuluu toukokuun lopulla tai kesäkuun alussa poikasten ääntä, kannattaa tarkistaa, sillä valkoselkätikkala on poikaset pesässä muita tikkoja aikaisemmin. Jokaista pörryttävää tikkaa kannattaa kuunnella tarkasti, sillä valkoselkätikan äänen tuntee siitä, että sen pörrytysäänä on ikään kuin venytetty loppu kohti. Lajin määrittäminen äänestä vaatii kuitenkin kokemusta. Muninnan alettua toukokuun alussa tikat ovat hiljaa ja vaikeasti havaittavia.

Kirjallisuus

- Aaltonen, U. (1960): Havaintoja Perniön linnustosta.- Turun Ylioppilas VII: 83-92.
- Ahlen, I. & Å. Andersson (1976): Gråspett Picus canus och vittryggig hackspett Dendrocopos leucotos i Sverige 1973.- Vår Fågelvärld 35 (1): 21-24.
- Ahlen, I. (1976): Projekt-hotade hackspettars ekologi.- Vår Fågelvärld 35 (1): 46-49.
- Alatalo, R. (1972a): Valkoselkätikka vähenee.- Suomen Luonto 5:178-179.
- " (1972b): Harmaapäätikan, valkoselkätikan, pikkutikan ja pohjantikan esiintymisestä Suomessa.- Savon Luonto 4: 41-46.
- Fiskar, M., A. Miikkulainen & A. Suoranta (1976): Tammelan seudun linnusto 1970-1976.- Lounais-Hämeen Luonto 58: 3-20.
- Halttunen, M. (1973): Lintuhavaintoja Karjalohjan, Kiikalan, Nummen ja Suomusjärven kunnista 1963-1973.- Lintumies 8(3): 23-25.
- Karhu, H. (1977): Faunistisia havaintoja Turun seudulta 1968-1974 osa II.- Lintumies 12 (4): 124-128.
- Karhu, H. & J. Vuokko (1975): Rarikatsaus.- TLY:n Tiedon Antaja 7:16-5'
- Karhumäki, J. (1979): Vähälukuisten tikkojen esiintymisestä pesimäaikana Salon seudulla 1967-1977.- Ukuli 10 (1): 32-37.
- Karlin, A. (1979): Pikkutikka.- Ukuli 10 (1):42-51.
- PLVK = Pohjolan Linnut Värikuvin
- Reinikainen, K. (1976): Valkoselkätikan esiintymisestä Päijät-Hämeessä 1960-1976.- Päijät-Hämeen Linnut 7 (2): 46-51.
- Reinikainen, K. & H. Sintonen (1977): Valkoselkätikan pesimäbiologias- ta ja pesimäaikaisesta käyttäytymisestä Lahdessa 1977.- Päijät-Hämeen Linnut 8 (2): 43-55.
- Sarkanen, S. (1974): Valkoselkätikan Dendrocopos leucotos pesimäbiologiasta.- Lintumies 9 (3-4): 77-84.
- " (1978): Valkoselkätikan Dendrocopos leucotos soidin- ja pesimäaikaisesta käyttäytymisestä.- Ornis Fennica 55(4): 158-163.
- Teiro, H.J. (1962): Halikon pitäjän linnustosta.- Turun Ylioppilas IX: 102-125.
- Tenovuo, R. (1961): Turun lähiympäristön talvilinnustosta.- Turun Ylioppilas VIII: 125-134.
- Tenovuo, O. (1978a): Rariteettikatsaus vuosilta 1975-1976.- Ukuli 13: 36-52.
- " (1978b): Turun seudun harvinaisuudet 1977.- Ukuli 14:24-39.

- Jo munana ERKKI oli hieman omitainen.

TURUN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS R.Y.
TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 1978

1. Hallitus

Turun Lintutieteellinen Yhdistys r.y:n (TLY) hallitukseen kuuluivat vuonna 1978:

puheenjohtaja	Antti Karlin	(14/16)
varapuheenjohtaja	Olli Tenovuo	(9/16)
sihteeri	Kirsti Vuorisalo	(15/16)
rahastonhoitaja	Arto Kalliola	(15/16)
jäsen	Juhani Toukola	(16/16)
-"	Juha Vilkki	(9/16)
varajäsen	Juhana Piha	(16/16)
-"	Otso Salmi	(2/16)

Hallitus piti vuoden aikana 16 päätösvaltaista kokousta, joista pöytäkirjoihin kertyi pykälää 214. Hallituksen jäsenten lisäksi kokouksissa oli läsnä muitakin yhdistyksen jäseniä, useimmin Jurmon asemanhoitaja Harry Lehto (10/16), Juha Vuorinen (6/16) sekä Ukulin päätoimittaja Raino Pönni (3/16).

Hallituksen kokouksissa pääosa ajasta kului yhdistyksen kokousten aiheuttamien järjestelykysymysten ja muiden juoksevien asioiden hoitoon. Jurmon lintuaseman miehityksen, varustuksen ja toimintaohjeiden noudattamisen valvomiseen liittyvät asiat vaativat monesti hallituksen päätöksiä. Pöytäkirjajärjestelmän organisointi ja Ukulin liittyvät toimenpiteet puhuttivat hallitusta usein. Keväällä hallitus antoi Varsinais-Suomen Seutukaavaliitolle lausunnon vaihekaava I:tä varten ja Suunnittelukeskus Oy:lle lausunnon Hirvensalon arvokkaista luonnonkohteista valmistella olevaa kaavoitusta varten. Hallituksen laajentamiseen oikeuttava sääntömuutos odoteltiin yhdistysrekisteristä innokkaasti takaisin, sillä hallituksen työpaine oli ankara.

2. Yhdistyksen kokoukset

Yhdistys kokoontui vuoden aikana seitsemän kertaa. Kokoukset pidettiin Turun yliopistolla. Kokouksien yhteinen osanottajamäärä oli 460 henkeä, joten kokousta seurasi keskimäärin 66 henkeä. Sääntömääräiset kokoukset pidettiin 6.4., 13.11. ja 12.12.

Kokouksissa kuultiin seuraavanlaiset esitykset:

1.2.	Juhani Rinne:	Kurkien muutosta 1950- ja 1960-luvulla Helsingin seudulla
7.3.	Johan Tast:	Hempon pesimäbiologiasta
6.4.	Esko Gustafsson:	Atlas-katsaus
9.5.	Ilmari Häkkinen:	Kalasääsken ravinnosta
25.9.	Kalevi K. Malmström:	Galapagos-saarten, Huippuvuorten ja Seychellien linnustosta
13.11.	Asko Kaikusalo:	Tarinaa myyristä, liito-oravista ja Pohjois-Norjan lintuvuorten asukkaista
12.12.	Karno Mikkola ja Rauno Tenovuo:	Rariteettikomitean vaiheista ja toiminnasta

Yhdistyksen kokouksissa hyväksyttiin uusia jäseniä 55, yhdistyksestä erosi kolme ja erotetuksi tuli 40 jäsentä. TLY:n jäsenmäärä vuoden lopussa oli 263. Jäsenmäärä on siis lievässä kasvussa - erityisesti on huomattava uusien jäsenten suuri määrä edelliseen vuoteen verrattuna.

3. Leirit ja retket

TLY:n kevätretki tehtiin 11.6. ns. Atlas-retkenä Loimaan-Yläneen seudulle, missä retken kahdeksan osanottajaa saivat tyydyttävästi takseeratuuksi kolme nollaruutua.

TLY:n syysretki 8.10. kohdistui perinteestä poiketen Pyhämaan Petsamonniemelle, missä muuttoa tarkkailemassa oli kolmisenkymmentä lintujenharrastajaa.

Turun kaupungin nuorisotoimiston kanssa yhteistyössä järjestettiin linturetki kaupunkilaisille keväällä ja syksyllä. 6.5. käytiin seuraamassa kevätmuuttoa Mietoistenlahdella sekä Taivassalon Rantalanlahdella ja Kolkanaukolla. Retkelle osallistui sadetta uhmata yli sata linnuista kiinnostunutta - yhteensä kaksi linja-autollista. 16.9. tehtiin linturetki Halikon- ja Paimionlahdille. Retkellä seurattiin kahlaajien ja petolintujen muuttoa noin kolmenkymmenen tarkkailijan voimalla. Molemmilla retkillä oppaina toimivat Antti Karlin ja Juha Vuorinen.

Kaupungin nuorisotoimiston järjestämällä järjestöpäivillä 20.-21.5. Nauvossa, Korppoossa ja Houtskärissä olivat mukana TLY:n edustajina Arto Kalliola ja Juha Vuorinen, jotka toimivat oppaina ja pitivät luentoja lintutieteen eri aloilta.

4. Pienryhmätoiminta

Yhdistyksen toimikuntien piirissä oli jäsenillä mahdollisuus toimia eri lintuharrastusaloilla. Yhdistyksessä toimivat vuoden kuluessa havainto-, kamera-, luonnonsuojelu- ja petolintutoimikunta sekä Jurmon asematoimikunta.

Havaintotoimikunta on kokoontunut keskimäärin kerran kuukaudessa. Havaintojenkeruutoiminnan organisointi on saatu toimimaan sujuvasti - vuodenaikaiskatsaukset alkavat ilmestyä aina ennen seuraavaa kautta Ukulissa. Projektilajijärjestelmästä saadut kokemukset on todettu hyviksi, joten toimintaa on päätetty jatkaa ja tehostaa. Vuoden projektilajeina olivat harmaapäätikka, kehrääjä ja lapasotka. Havaintotoimikunnan kokouksissa on suoritettu myös Rariteettikomitean tarkistettaviksi aiottujen havaintojen esikäsittely: näin on pyritty välttämään lähettämästä RK:lle puutteellisia havaintoja, jotka tulisivat hylätyinä takaisin. Havaintotoimikunnan toiminnasta on vastannut Heikki Karhu.

Kameratoimikunta on kokoontunut keväällä neljästi ja syksyllä kahdesti. Kokouksissa on katseltu runsaasti korkeatasoisia dia kuvia ja keskusteltu kuvien ottamisesta ja valitsemisesta esitelmää varten. Erityisesti on harjoiteltu esittämistekniikkaa. Kameratoimikunta on tehnyt toukokuussa yöretken Savojarven soille. Kuluneen vuoden aikana viidesti on turkulaisissa valokuvausalan liikkeissä ollut nähtävänä kameratoimikunnan kokoama dialajitelma. Yhdistyksen toiminnasta kertovan diasarjan kokoaminen aloitettiin syksyllä. Kameratoimikuntaan on kuulunut keskimäärin 15 henkeä, ja sen vetäjänä on toiminut Sakari Ekko. Toimikunnan ku-

vaustaidon korkeasta tasosta on hyvänä osoituksena se, että Suomen Luonnon järjestämässä kansikuvakilpailussa kameratoimikunnan jäsenistä kaksi palkittiin (SL 1/1979).

Luonnonsuojelutoimikunta on yhteistyössä Varsinais-Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen (VSLY) kanssa suorittanut suolintuprojektin kolmivuotisohjelmasta ensimmäisen vuoden osuuden. Koska TLY:n luonnonsuojelutoiminnasta kiinnostuneet jäsenet yhä enenevässä määrin ovat suunnanneet tarmonsä VSLY:n toimintamuotoihin, päätettiin TLY:n luonnonsuojelutoimikunta vuoden lopussa lakkauttaa.

Petolintutoimikunta on jatkanut Varsinais-Suomen petolintujen rengastusta ja petolintukantojen inventointia. Pöllönpönttöjen viemistä metsiin laajennettiin ja tehostettiin. Petolintutoimikunnan vetäjänä on toiminut Juhani Karhumäki.

Jurmon asematoimikunta on kokoontunut tarvittaessa. Aseman varustustasoa on pyritty parantamaan, ja asemarakennusta on vuoden kuluessa talkoovoimin ja pitkälle lahjoitusten turvin kunnostettu viihtyisämmäksi ja ulkoasultaan paremmin maisemaan sopivaksi: asemarakennus on maalattu, ja siihen on tehty uusi katto. On myös rakennettu oma ulkokuone. Erityisen ansiokkaasti ovat talkootöihin osallistuneet Osmo Kivivuori, Seppo Kotiranta ja Jouko Lehtonen. Asematoimikunnan kokoonkutsujana on toiminut asemanhoitaja Harry Lehto.

Yhdistyksen urheilutoiminta on jatkunut vireänä. Kevään ja syksyn lentopallo- sekä kevään koripalloharjoituksiin osallistui vuoden kuluessa parikymmentä yhdistyksen jäsentä. Kesän jalkapalloharjoituksiin otti osaa kolmisenkymmentä lintumiestä. Edellisen vuoden tapaan osallistuiivat TLY:n jalkapalloilijat TUPI:n C-sarjaan. Kauden huipentuma oli 16.9. Helsingissä Tringan ja TLY:n välillä pelattu jalkapallo-ottelu, jonka turkulaiset voittivat maalein 1-2. TLY:n urheilutoiminnan muodollisena vetäjänä toimi Ari Linna.

5. Tutkimustoiminta

Yhdistyksen jäsenet osallistuivat vuoden kuluessa useisiin valtakunnallisiin ja alueellisiin lintutieteellisiin tutkimuksiin.

Korppoon Jurmon lintuasemalla on ympäri vuoden suoritettu lintujen havainnointi- ja rengastustyötä. Asemalla kävi vuoden kuluessa 99 havainnoitsijaa tai rengastajaa, joiden ansiosta miehitysvuorokausien määrä oli 742 eli keskimäärin kaksi henkeä vuorokautta kohti. Vuoden aikana asemalla oltiin 248 vuorokautena - huonoin miehitystilanne oli helmi- (13 pv), maaliskuu (11 pv), heinä- (15 pv) ja elokuussa (15 pv). Paras miehitystilanne oli toukokuussa (30 pv), huhti- ja joulukuussa (27 pv) sekä kesäkuussa (26 pv). Miehiiä asemalla kävi 88 ja naisia 11 - naiset olivat asemalla pitempiä jaksoja, keskimäärin 8 vuorokautta (miehet 7 vrk). Yli kymmenen vuorokautta asemalla oli 28 henkilöä, joista neljä yli 20 vuorokautta. Huhtikuun alusta lokakuun loppuun on päivittäin kuljettu ns. kyläreitti ja kesäkuun alusta lokakuun loppuun ns. kahlaajareitti; näin on pyritty seuraamaan kevät- ja syysmuuton kulkua. Asemalla tehtävä rengastustyö on jatkunut vilkkaana ja ollut lähinnä verkkorengastusta.

Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton (LYL) ohjelmaan kuuluvien kevät- ja syysmuuttoyhteenvedojen laatimisesta Lintumies-lehteä varten on vastannut LYL-aluevastaava Heikki Karhu.

Yhdistyksen lintuhavaintoarkisto on yhä laajentunut. Vuoden lopussa arkistossa oli yli 17000 korttia. Eniten kortteja on täytetty satakielestä (767), harmaapäätikasta (649) ja merikotkasta (587). Arkistomateriaalista koottuina ilmestyvät Ukulissa vuoden aikana katsaukset pähkinänakkelista, varpuspölystä, satakielestä sekä yölaulajista ja -huutajista.

Yhdistyksen lehtiarkistoon on vuoden kuluessa tullut 17 eri yhdistykseltä lehti Ukulin vaihtojulkaisuna. Myös vanhoja lintulehtiä on pyritty saamaan muilta yhdistyksiltä. Vuoden lopussa lehtiarkistossa oli kaikkiaan viitisensataa julkaisua, joten TLY:llä lienee valtakunnan suurin paikallisyhdistykselle kuuluva lehtiarkisto. Lintuhavainto- ja lehtiarkistoa on ansiokkaasti hoitanut Juhana Piha.

Valtakunnallista Atlas-tutkimusta jatkettiin viidettä ja toistaiseksi viimeistä vuotta. Atlas on ollut yhdistyksen tärkeimpiä toimintamuotoja viime vuosina, joiden kuluessa onkin saatu havaintoja lähes kaikista yhdistyksen toimialueen ruuduista. Atlaksen pääorganisaattorina Suomessa on Kalevi Hyytiä, ja TLY:n Atlas-vastaavana on toiminut Esko Gustafsson. Atlas-tutkimusta on tehty Helsingin yliopiston eläinmuseon valvonnassa, ja sitä on rahoittanut Suomen Akatemia. TLY:n jäseniä Atlakseen osallistui noin 80. Parhaiten takseeratuksi tuli Uudenkaupungin, Turun ja Salon välinen rannikkokaista. Huonoin takseerausteho oli Loimaan seudulla ja toisaalta eräillä ulkosaaristoruuduilla.

Havaintotoimikunta on organisoitunut kevät- ja syysmuuttohavaintojen sekä kesähavaintojen keräämisen. Toimikunta on myös lähettänyt vastaukset valtakunnallisiin räyskä- ja uuttukyyhkyselviin.

Yhteismuutontarkkailu järjestettiin keväällä 22.4. ja syksyllä 30.9., jolloin useat yhdistyksen jäsenet seurasivat muuttoa ennalta sovituilla paikoilla tietyn vähimmäisajan - näin saatiin tietoa muuton voimakkuudesta. Toimintaa päätettiin tulevina vuosina tehostaa.

Vuonna 1978 aloitettiin yhteistyössä VSIY:n kanssa Varsinais-Suomen soiden linnuston inventointityö, joka kestää kolme vuotta. Työtä on suoritettu noin 50 suolla, ja päähuomio on kohdistettu soidensuojelun perusohjelman soihin. Myös vanhempiä tietoja soista on saatu useilta kymmeniltä henkilöiltä. Laitilan ja Mynämäen soilta tietoja saatiin hyvin niukasti, kun taas muun alueen suolinnusto saatiin melko tyydyttävästi selville. Työ tehtiin karttoitusmenetelmällä 1:10000-mittakaavaista karttapohjaa hyväksikäyttäen. Suolintulaksentoja on johtanut Antti Karlin.

Riistan tutkimuslaitoksen kanssa yhteistyössä osallistuttiin metsähanhien muutontarkkailuun Mietoisten-, Paimion- ja Tapilanlahdilla. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää metsähanhien muuton kulkua ja muuttoreittejä kaularenkailla merkittyjen hanhien avulla.

Kuluneen vuoden aikana on Rariteettikomitealle lähetetty kolmissenkymmentä havaintoa, joista muutama oli peräisin aikaisemmilta vuosilta. TLY:stä lähetettyjen havaintojen ansiosta saatiin maale uusi laji, silkkihaikara. Rusorintakertusta tuli neljäs ja ruskosotkasta noin kymmenes havainto. Kaikki harvinaisuushavainnot ovat ensin joutuneet havaintotoimikunnan esikäsittelyyn, jota RK:lle lähetettävät havainnot olisivat mahdollisimman hyviä.

Vanhojen rariteettihavaintojen keruuta tehostettiin loppuvuodesta. Rariteettikomitean yhdyshenkilönä on toiminut Olli Tenovuo.

6. Julkaisu- ja tiedotustoiminta

Yhdistyksen sisäinen informaation välitys hoidettiin pääasiassa jäsentiedotteiden avulla, joita lähetettiin vuoden kuluessa kahdeksan kappaletta postitse jäsenille.

Yhdistyksen lehdessä, Ukulissa, on julkaistu lintutieteellisiä tutkimuksia selvitteleviä artikkeleja, vuodenaikaiskatsauksia, mielipidekirjoituksia ja pakinoita. Lehden vuosikerta oli kolmi-numeroinen ja sen yhteenlaskettu sivumäärä 203. Ukulin päätoimittajana oli kuluneena vuotena Raino Pönni. Erityisen tärkeänä tavoitteena pidettiin lehden säännöllisen ilmestymisen takaamista, missä onnistuttiinkin hyvin. Artikkeleja tarjottiin kysyntää vastaavasti. Lehden sisällön tason kohottamisen katsottiin edellyttävän sen luettavuuden parantamista. Taloudellisista syistä päätettiin alkaa postittaa Ukulia joukkojulkaisuna.

Paikallisia sanomalehtiä on käytetty pönttöjen torimyyntien mainostamiseen ja kokouskutsujen välittämiseen. Turun Sanomissa on kevään kuluessa julkaistu pari lintujen muuttoa käsittelevää kirjoitusta, minkä lisäksi paikallislehdissä on ollut yhdistyksen jäsenen oma-aloitteisesti laatimia luontoaiheisia kirjoituksia.

7. Yhteydet

Yhteistoiminta muiden lintutieteellisten yhdistysten kanssa on hoidettu joko LYL:n kautta tai suoraan. Käytännössä yhteistyö on ollut pääasiassa ornitologisten julkaisujen ja jäsentiedotteiden vaihtoa.

Yhdistyksellä on ollut LYL:n edustajistossa kuusi jäsentä ja hallituksessa yksi. LYL:n julkaiseman lehden, Lintumiehen, päätoimittaja ja toimitussihteeri ovat yhdistyksen jäseniä.

Suomen Lintutieteellinen Yhdistys (SLY) sekä Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa r.y. järjestivät 11.3. Helsingissä lintusymposion, jonka aihe oli "Lintuturismi". 12.3. pidettiin Helsingissä LYL:n edustajiston kokous, jossa TLY:n edustajina olivat läsnä Jari Helstola, Ilkka Oksala sekä Seppo Pekala. SLY ja Kymenlaakson Lintutieteellinen Yhdistys järjestivät 25.11. Kouvolassa lintusymposion aiheesta "Lintujen tutkimus harastuksena ja tieteenä". Symposio sai runsaasti mielenkiintoa osakseen. 26.11. pidettiin Kouvolassa LYL:n edustajiston kokous, jossa ei turkulaisia ollut mukana.

VSLY:n kanssa yhteistoimintaa toteutettiin monin eri tavoin, useimmin ympäristönsuojeluun ja erilaisiin retkiin tai kursseihin liittyvien yhteyden yhteydessä.

Turun kaupungin nuorisotoimiston kanssa oltiin yhteistyössä lähinnä yhteisiä linturetkiä järjestettäessä. Toimintaa nuorisotoimiston kanssa päätettiin tehostaa.

8. Talous

Yhdistyksen talous perustui pääasiassa pönttöjenmyynnistä, jäsen-

maksuista ja kaupungilta saaduista avustuksista kertyneiden tulojen varaan. Jäsenmaksutuloilla pystyttiin peittämään Ukulin vaatimat kulut sekä noin kolme neljännestä jäsentiedotekuluista. Suurin kiitos yhdistyksen talouden hyvästä tilasta kuuluu pönttöjenmyyjille: heidän yhdistyksen kassaa kartuttanut toimintansa on mahdollistanut sen, että yhdistys voi tarjota jäsenistölleen erilaisia jäsenetuja. Taloutta pyrittiin kohentamaan lisäksi myymällä vanhoja yhdistyksen lehtiä sekä kankaisia ja tarrajäsenmerkkejä. Kameraliikkeiden antama tuki jäsentiedotteiden postituksessa vähensi jäsentiedotemenoja huomattavasti.

Menoista suurimman osan nieli pönttöjen ostaminen, ja myös Ukulin ja jäsentiedotteiden painatuskulut vaativat rahaa. Jurmon lintuaseman ylläpito sekä arkistojen hoito toivat niin ikään melkoisesti laskuja maksettaviksi.

Talous oli vuoden lopussa vankalla pohjalla - edelleen ovat kuitenkin jäsenten säännölliset jäsenmaksut edellytyksenä talouden tasapainossa pysymiselle.

Hallituksen puolesta

Kirsti Vuorisalo

Kirsti Vuorisalo

SUOSIKAA ILMOITTAJIAMME

<p>HYVÄÄ KESÄÄ TOIVOTTAA TOIMITUS</p>	<p>RADIO JA ANTENNI</p> <p>AURAKATU 8</p> <p>KOPKOLMIO</p>
---	--

OSOITTEMUISTIO

TYL:N HALLITUS

PUHEENJOHTAJA	JUHA VUORINEN	361238
Terhotie 17, Tku 72		
VARAPUHEENJOHTAJA	ANTTI KARLIN	375802
Yokylä 6B3, Tku 51		
SIHTEERI	SINIKKA JALONEN	472555
Väliläntie 2, Tku 40		
RAHASTONHOITAJA	ARTO KALLIOLA	442325
Pormestarinkatu 2C29, Tku 75		
TIEDOTEVASTAAVA	VESA MULTALA	371902
Talikkokatu 6E79, Tku 54		
JÄSEN	TAPANI MIESONEN	371489
Yokylä 23A3, Tku 51		
VARAJÄSEN	PÄIVI JALAVA	355127
Linnunpääntie 7A, Tku 84		
VARAJÄSEN	JUHANA PIHA	13694
Kiinanmyllynkatu 5A, Tku 5C		

JURMON LINTUASEMANHOITAJA

Tiedustelut, varaukset ym.	JOUNI SAARIO	375753
Yokylä 78A11, Tku 51		

LEHTI- JA HAVAINTOARKISTO

Vaihtopyynnöt, arkistokortit ja lehtien lainaus	JUHANA PIHA	ks. hallitus
---	-------------	--------------

HAVAINTO-OI-MIKUNTA

Vuodenaikaiskatsaukset ym.	HEIKKI KARHU	371942
Talikkokatu 6A2, Tku 54		

RARITEETTIHAVAINNOT

Tiedustelut ja ilmoitukset	OLLI TENOVUO	374567
Jaanintie 34D78, Tku 54		

LINTUJEN RENKAAT JA SIIPIMERKIT

Yliopiston Eläinmuseo, Rengastustoimisto,	90/4027276
P. Rautatiekatu 13, 00100 Hki 10	

TALVILINTULASKENTA

Yliopiston Eläinmuseo ks. Lintujen renkaat ...

LOUKKAANTUNEET LINNUT JA MUUT ELÄIMET

ANJA BERIKÄINEN 484062

ELÄINNÄYTTEET

Riistaeläinten tauti- ja kuolinsyytutkimukset 90/736046
Valtion eläinlääketieteellinen laitos

Hämeentie 57, 00550 Hki 55

Näyte on esijähdytettävä ennen lähettämistä (ei saa pakastaa).

KUOLLEET LINNUT JA MUUT ELÄIMET

Turun yliopiston biologian laitos 335599/532
20500 Turku 50

Näytteen on oltava tuore ja siitä tulee ilmetä löytöpaikka ja aika sekä löytäjän nimi.